

Možnosti rozvoje území

Základní mezioborová studie

Kraj Zlínský
Valašské Klobouky,
Slavičín, Horní Lideč

Obsah studie

1	Úvod	5
2	Slovníček pojmů	9
2.1	Obecné termíny používané ve studii	9
2.2	Odborné výrazy jednotlivých specializací	11
3	Popis pracovní metody studie	15
4	Hlavní zjištění	19
4.1	Obecné vymezení lokality	20
4.2	Problematika nezaměstnanosti v regionu	23
5	Valašské Klobouky	27
6	Hornolidečsko	41
7	Slavičín	47
8	Seznam potenciálů dle specializací	51
9	Případová studie - Spolek JIŽNÍ VALAŠSKO a projekt výstavby skanzenu ve Valašských Kloboukách	57
10	Členové výzkumného týmu a kontakty	67

Základní mezioborová studie obsahuje:

Závěrečnou zprávu zaměřenou na konkrétní detailní znalosti o komunitním prostředí kumulované v rámci sociálního a kulturního kapitálu v průběhu projektu.

Finální studii shrnující zjištění o rozvojovém potenciálu jednotlivých oblastí, kde byl projekt pilotován.

Dokument vznikl v rámci projektu „Pracovní návyky jako komplex individuálního poradenství, cíleného zaškolení, aktivizace místních aktérů a rozvoje potenciálu vybraných lokalit“ (reg. č. CZ 1.04./2.1.00/03.00018)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Fond
Dalšího
Vzdělávání
příspěvková organizace MPSV

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1.

Úvod

1 Úvod

Předkládaná zpráva je výsledkem práce odborníků v různých oborech – antropologii a sociální geografii, geobotanice a architektuře. Každý z odborníků zkoumal dané území z perspektivy svého oboru a snažil se nalézt to, co zde nazýváme „rozvojový potenciál území“ – tedy příležitost pro další rozvoj obce, kritický moment či problém, kterému je potřeba se věnovat nebo prostě jenom „prázdné místo“ na mapě obce, které poskytuje prostor pro vytvoření něčeho nového.

Výzkum byl realizován v rámci projektu „Pracovní návyky jako komplex individuálního poradenství, cíleného zaškolení, aktivizace místních aktérů a rozvoje potenciálu vybraných lokalit“ (reg. č. CZ.1.04/2. 1. 00/03.00018), který realizuje Fond dalšího vzdělávání, příspěvková organizace Ministerstva práce a sociálních věcí, a který je podpořen finančními prostředky z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu. Naším primárním záměrem tedy bylo soustředit se na takové potenciály, které mohou vést k tvorbě nových pracovních míst.

Vývoj z poslední doby ukazuje, že se nelze spoléhat pouze na vnější zdroje vytváření pracovních příležitostí. Pro nové pracovní příležitosti s předpokladem udržitelnosti je nutno obrátit pozornost také dovnitř společnosti českých a moravských obcí a pokusit se využít potenciálů, které toto prostředí někdy nikoliv zcela viditelně má.

Abychom mohli důkladně porozumět strukturálním příčinám nezaměstnanosti v jednotlivých regionech a pokusit se nalézt pro ně „lék“, musíme zaměřit pozornost zpět dovnitř lokality, obce, komunity, k formálním i neformálním skupinám občanů i k jednotlivcům. Jako efektivní se ukazuje posílení sebevědomí u nezaměstnaných občanů, stejně jako u otevřených podnikatelů (či podnikavců). Zkušenosti i závěry našich analýz napovídají, že tím, co po letech stagnace může vytvořit nové výzvy, je komunitní rozvoj vedený důsledně zdola, tedy od jednotlivců a drobných každodenních potřeb, které definují jejich životy.

**Cílem této studie
i cílem projektu
„Pracovní návyky“
proto bylo zaměřit se
detailně na studované
oblasti a pokusit
se odhalit právě
tyto artikulované či
neartikulované potřeby**

Cílem této studie i cílem projektu „Pracovní návyky“ proto bylo zaměřit se detailně na studovanou oblast a pokusit se odhalit právě tyto artikulované či neartikulované potřeby. Potenciál pro rozvoj oblasti hledáme v lokálních souvislostech – v krajině a její morfologii, v architektonických či urbanistických možnostech, které poskytují obce, v údajích o demografické struktuře obyvatel, v historii místa a jeho identity a především v obyvatelích samotných.

Takto nalezené nové výzvy jsou často spojené s lokálním komunitním rozvojem. V mnoha modelových případech v této situaci nejsou podnikaví a kreativní jednotlivci sami, nýbrž mají podporu místních institucí, především pak radnic či krajských poboček různých úřadů. Tam, kde se podařilo nastartovat udržitelné projekty, je často nejen jasné, ale i měřitelné, že rozvoj, který sociální družstva či ekologické farmy rozpohybovaly, daleko přesáhl původní projektové plány. Vedle ekologické farmy se tak například objevuje řemeslná dílna, družstvo provozující sociální podnik přibírá turistické a ubytovací služby. Vedle ekologické drůbeží farmy roste králičí farma, vedle zase rodinné brašnářství. V ojedinělých případech se objevují alternace sociálních služeb v blízkém okolí založené na lidské solidaritě povýšené dobrým nápadem na komplexní pracovní místo. Tam, kde se podaří propojit myšlenku s konkrétními kolektivy, kde je vůle ke spolupráci mezi občanským a politickým sektorem, tam už většinou chybí jen finanční zdroje. Ty jsou ovšem často poměrně snadno dosažitelné, pokud se někdo vyzná v dotačních titulech a grantové politice státních i evropských institucí. Co když ale nápady doutnají, diskuse se pomalu rozjíždí, ale žádné konkrétní aktivity či spolupráce zatím nenastaly? Zde je prostor pro projekt Pracovní návyky. Naším cílem je na základě námi provedených mezioborových analýz navrhnout konkrétní opatření vedoucí k rozvoji identifikovaného potenciálu území a přímo či nepřímo tak napomoci tvorbě nových pracovních míst.

V následujícím textu nejdříve stručně vysvětlíme pracovní přístupy všech specialistů zapojených do projektu, vysvětlíme základní pojmy a následně představíme základní charakteristiku oblasti očima jednotlivých vědních disciplín. Přílohou textu je seznam všech potenciálů rozvoje území, které specialisté projektu „Pracovní návyky“ na daném území našli.

Seznam byl z důvodu ochrany soukromí částečně anonymizován. Stejně tak je potřeba zdůraznit, že zdaleka ne všechny potenciály přímo generují pracovní místo či ekonomický zisk. V některých případech tomu tak je, ale jinde se jedná skutečně pouze o popis potenciálně zajímavého fenoménu, který vyžaduje dlouhodobou a strukturovanou práci s krajinou či lidmi, aby se plně rozvinul. Vycházíme ale z toho, že rozvoj je potřeba uchopit komplexně a nelze nárazově podporovat jednotlivce či řešit problémy vytržené z kontextu, aniž bychom se věnovali práci s celým komunitním prostředím, společenskou strukturou a ekosystémem oblasti.

2.

2 Slovníček pojmů

2.1 Obecné termíny používané ve studii:

Potenciál

Potenciálem zde myslíme především „příležitost pro oživení, kultivaci anebo rozvoj oblasti“. Potenciálem může být nevyužitý zdroj, třeba zanedbané místní kino, které může sloužit novému účelu nebo historická pastevní krajina, kde lze pastvu znovu obnovit. Podobně třeba sad ležící ladem může ukrývat bohatství v podobě starých krajových odrůd ovocných stromů. Jednotliví specialisté se snažili vyhledávat potenciály tak, aby jejich popisem zároveň definovali, jakou příležitost nabízí. Například zanedbanou krajinu na periferii města nazýváme potenciálem proto, že v případě, že se jí někdo začne věnovat, zprůchodní okraje města pro místní občany a vytvoří příležitost pro jejich zapojení do péče o veřejný prostor, popřípadě vytvoří pracovní pozici pro někoho místního, kdo tuto krajinu dobře zná a může se o ni starat. Péče o krajinu a její diverzitu je zároveň příležitostí vytvořit pracovní pozici, která umožní využít schopnosti a zkušenosti jinak opomíjené na trhu práce – jako například důkladná znalost místního prostředí i obyvatel, vytvořená léty kontaktů. Tento potenciál proto může vygenerovat i zcela novou pracovní pozici, která dosud na pracovním trhu neexistuje, a nabídnout tak uplatnění i lidem, kteří jsou jinak na trhu práce spíše diskriminováni (věková skupina mezi 40–50 lety, která z nějakého důvodu není flexibilní v dojíždění za prací či například při učení se práci s počítačem).

Příkladem potenciálu za specializaci **sociální geografie** tak může být třeba přítomnost střední odborné školy, která produkuje úzce specializované absolventy, a zaměstnavatel poblíž v regionu, který by pro tyto studenty mohl mít uplatnění, ale není se školou v žádném kontaktu – obě instituce vzájemně nespolupracují. Sociální geograf/ka zná věkovou i vzdělanostní strukturu regionu a uvědomuje si, kde potenciálně hrozí odchod mladých lidí za prací a zároveň díky komplexní znalosti regionu ví, kde by případně mohli najít uplatnění a co pro to udělat.

40–50 let často diskriminovaná skupina lidí

Geobotanický pohled na krajinu zahrnuje i problematiku biologické diverzity a také – více prakticky – například hospodaření s vodou. Obě témata jsou nepřímá a dokazatelně propojena: „živá“ krajina tlumí extremity klimatu a naopak – citlivé hospodaření s vodou podporuje vitální funkce krajiny. Obojí má citelný pozitivní efekt i na kvalitu života (nejen) lidské populace. Příkladem potenciálu proto může být například suchá krajina, které může vhodné hospodaření např. s dešťovou vodou navrátit diverzitu.

I Příkladem potenciálu za **historické vědy** je například významná historická událost v dějinách obce, která má prokazatelný vliv na její dnešní podobu, ale obec ji nijak nevyužívá při své propagaci, ani nezprostředkovává obyvatelům historii jejich města. Historik proto může navrhnout třeba setkání s občany, informační tabuli nebo naučnou stezku, které minulost ožíví a přispějí k posílení identity místa, se kterým se obyvatelé mohou ztotožnit a být na něj pyšní.

A Příkladem potenciálu za obory **architektura a urbanismus** je například původně pěkné náměstí nebo náves, které ale vlivem nekoncepčního stavění či zanedbání ztrácí původní kouzlo a pro místní i návštěvníky přestává být zajímavé. Urbanista dokáže nalézt a vystihnout přirozené centrum obce a pojmenovat, proč nefunguje, architekt umí navrhnout drobné zásahy (lavičky, úprava zeleně nebo parkování), které mohou pomoci místu opět vrátit život a jeho původní funkci.

S Příkladem potenciálu za **sociální antropologii** může být například skupina mladých novousedlíků, kteří by se rádi angažovali v rozvoji obce, nemají ale navázané vztahy se starousedlíky a obě skupiny navzájem neznají své motivace ani potřeby. Antropolog umí rozkrýt strukturu sociálních vztahů a navrhnout činnost či téma, které jsou oběma skupinám společné a které by je proto mohly sblížit, propojit a dopomoci k realizaci menších společných projektů, které povedou k rozvoji obce „zdola“.

Studie spojuje výsledky průzkumu odborníků z celkem 5 různých oborů

Rozvoj/rozvojový potenciál

Výraz „rozvoj“ používáme v této studii ve stejném smyslu, v jakém se běžně používá ve spojení **místní „udržitelný rozvoj“**. Rozvoj oblasti vnímáme komplexně jak z hlediska krajiny a přírody, tak z hlediska sídel a jejich obyvatel. Rozvojem nemyslíme jen rozvoj ekonomický. Potenciály, které vyhledáváme, nevedou přímo k zisku – jde nám i o rozvoj kulturní, sociální a ekologický. Rozvoj vnímáme v souvislosti s potenciálem. Přímým efektem práce s námi navrhovanými potenciály má být celkový rozvoj oblasti.

Mezioborový/mezioborová syntéza

Tato studie spojuje výsledky průzkumu odborníků z celkem pěti různých oborů, konkrétně sociální geografie, geobotaniky, architektury a urbanismu, historie a archeologie a sociální antropologie. Naším cílem bylo zaměřit se na stejnou problematiku několika různými úhly pohledu. Tyto úhly pohledu v předkládané studii syntetizujeme do jednoho textu a snažíme se tak vytvořit komplexní obraz možnosti studované oblasti. Například fenomén jako je „industriální krajina“ je důležitý jak pro botanika, který umí popsat vegetaci na místě a celkovou souvislost s okolní krajinou, tak pro architekta, který vidí návaznost oblasti na celkovou urbánní strukturu obce a umí si představit možnosti rekonstrukce a jejich nákladnost. Antropolog zase dokáže prostřednictvím práce s obyvateli obce zjistit, k čemu by se případně zrekonstruovaná oblast mohla používat tak, aby místním sloužila nejlépe.

2.2 Odborné výrazy jednotlivých specializací

Industriální krajina

(architektura a urbanismus, přírodní vědy)

- je jedním z druhů takzvané kulturní krajiny – tedy krajiny, která vznikla součinností přírody a lidského působení. Industriální krajina je krajina, která vznikla působením průmyslu. Typickým příkladem industriální nebo také průmyslové krajiny v České republice je například mostecká uhelná pánev.

Brownfield

(architektura a urbanismus, přírodní vědy)

- je odborný termín, který čeština přejala z angličtiny a prozatím pro něj neexistuje vhodné české označení. Výraz brownfield, doslova „hnědé pole“, urbanisté používají k označení nevyužívané plochy v městské zástavbě – může se jednat o plochu, která je nezastavěná, nebo jsou budovy na ní už opuštěné.

Ruderální krajina/ruderál

(přírodní vědy)

- bývá krajina, kde mohou dominovat právě brownfieldy, může jít však také o bezlesí nebo dřevinné porosty výrazně nasycené živinami (fosforem, dusíkem); druhový obsah ruderální krajiny může být chudší než u tradičně obhospodařované, ale nemusí. Typickým příkladem jsou například okraje polí, ruiny domů, řídké akátiny na zarůstajících teplomilných stepích. Typické ruderální druhy jsou pak ty, které často dominují v krajině bohaté na dusík – porosty akátu, kopřiv, třtiny křovištní nebo místa domínovaná několika invazivními druhy („plevel“).

Neorurálové

(sociální vědy – antropologie)

- jako „neorurálové“ bývají označováni obyvatelé venkova, kteří se na vesnici přestěhovali z většího města, také mohou být označováni jako „novousedlíci“ nebo prostě jako „náplava“. Odborný výraz „neorurálové“ označuje především životní styl, který pro tuto skupinu obyvatel bývá typický, vzhledem k tomu, že se často jedná o městskou střední třídu, která na venkov přišla

hledat klidnější a přátelštější prostředí, případně prostor pro kreativní práci. Jak ukazují některé naše příklady, neorurálové mohou být někdy tahouny rozvoje v komunitě, protože jim nechybí nová energie, často se ale také mohou dostat do konfliktu se starousedlíky, protože nechápou jejich specifické potřeby, vztah k místu a lokální identitu.

Vnitřní periferie

(sociální geografie)

- vnitřní periferie jsou sociálně i ekonomicky slabší oblasti, které leží na okraji rozvojových center, tradičně na hranici dvou či více krajů. Vyznačují se špatnou dopravní dostupností, stagnací či úpadkem místního hospodářství, ztrátou obyvatelstva a jeho stárnutím, špatnou vybaveností technickou a občanskou infrastrukturou, stářím bytového fondu a přítomností specifických sociálních problémů spojených s exkluzí.

Izolovanost spolu s nevýhodnou dopravní polohou jsou pro investory neatraktivní a navíc umocňují závislost těchto oblastí na odlehlém regionálním centru. Stále více se ukazuje, že možnosti rozvoje těchto oblastí závisejí na využití a aktivaci jejich vnitřních zdrojů, které vedou k větší soběstačnosti území. Mezi hlavní rozvojové faktory patří kvalita lidského a sociálního kapitálu. Jinými slovy, velmi zjednodušeně, možnosti rozvoje těchto oblastí bezprostředně závisejí na aktivitě místních lidí, jejich angažovanosti a kvalitě jejich vztahů.

Extravilán/intravilán

(architektura a urbanismus, historie, geobotanika)

- intravilánem je zastavěná plocha obce, kterou však tvoří veškeré její části (budovy, veřejná prostranství, komunikace, zahrady atd.). Zbytek katastrálního území obce vně intravilánu (včetně samot, polností lesů a dílčích staveb) označujeme jako extravilán.

3.

Popis pracovní
metody studie

3 Popis pracovní metody studie

Předkládaná studie syntetizuje poznatky pěti vědních oborů – sociální antropologie, sociální geografie, historie a archeologie, geobotaniky a architektury a urbanismu. Každý z odborníků ke studované oblasti přistupoval odlišným způsobem a získával poznatky specifickou metodou.

Sociální antropologie se soustředí na kvalitativní výzkum obyvatel dané oblasti. Formou zúčastněného pozorování a rozhovorů zkoumá potřeby a motivace místních, identifikuje silné komunitní skupiny, potenciální konflikty a kulturní specifika zkoumané oblasti. Cílem je hloubková a detailní analýza sociální struktury obce s důrazem na možnosti komunitního rozvoje.

Sociální geografie získává údaje o populaci studované oblasti prostřednictvím kvantitativní i kvalitativní metody. Předkládá údaje o demografické, ekonomické a vzdělanostní struktuře obyvatelstva, zaměřuje se na popis sociální struktury obce z makro-hlediska a také na celkové postavení obce uvnitř regionu a dalších lokálních struktur.

Historie a archeologie se zaměřují na minulost zkoumané oblasti – buď prostřednictvím práce s archivními prameny, nebo přes výzkum archeologickými metodami přímo na místě. Historické vědy tak předkládají údaje o tom, jak daná oblast fungovala a byla využívána v minulosti, a jak to ovlivnilo její současnou podobu. Pomocí těchto údajů je možné vsadit celkový rozvoj oblasti či obce do historického kontextu a pokusit se zachovat kontinuitu v případě, že je to žádoucí.

Geobotanika se věnuje ekologickým vztahům v krajině, vztahům mezi rostlinnými společenstvy a ostatními složkami životního prostředí, a je zde pojímána velmi široce – zahrnuje krajinnou ekologii, krajinnou historii, etnobotanické aspekty kulturní krajiny a biologický pohled na problematiku agrární krajiny. Okrajově je zahrnuta i geologická a klimatická problematika, zmiňovány jsou i podstatné problémy ochrany přírody zkoumaných lokalit.

Architektura a urbanismus se soustřeďují na popis sídel, ať už měst, obcí či jednotlivých stavení a na jejich vzájemné vztahy a struktury. Uvnitř obcí architekti a urbanisté identifikují funkční či nefunkční veřejné prostory a navrhují možnosti jejich revitalizace, vytíkovávají vhodná místa či budovy cenné pro další rozvoj obce nebo upozorňují na architektonicky cenné konstrukce, které mají zůstat zachovány, a navrhují možná technická řešení či úpravy.

4.

Hlavní zjištění

4 Hlavní zjištění

Průběh výzkumných činností v rámci projektu Pracovní návyky probíhal od 14. dubna 2014 **ve Zlínském kraji, konkrétně v katastrech okresů Zlín a Vsetín. Na tomto území jsme se zaměřili hlavně na města Valašské Klobouky a Slavičín s přilehlými vesnicemi.** Antropolog, který ve zkoumané lokalitě žil po celý rok konání výzkumu, tak popisuje celkový kontext lokality s důrazem na specifika jednotlivých obcí (Valašské Klobouky, Slavičín a Horní Lideč). Obec Valašské Klobouky a její bezprostřední okolí byla skrze jednorázové výjezdy zmapována i mezioborovým týmem složeným ze sociální geografky, architekta, geobotanika a historika.

*Valašské Klobouky mají 5 190 obyvatel a nachází se v jihovýchodní části Zlínského kraje, v mikroregionu Jižní Valašsko. O trochu větší Slavičín (6 834 obyvatel) leží 14 km jihozápadně od Valašských Klobouků v mikroregionu Luhačovské zálesí. Výzkumné práce se přirozeně rozrostly o respondenty a mapování i v obcích, které jsou s těmito nějak provázané – jedná se o některé spádové vesnice na území **Hornolidečska**, které územně spadají pod okres Vsetín (např. **Francova Lhota, Študlov, Valašská Senice, Valašské Příkazy, Valašská Polanka**). Tento mikroregion, jak název samotný napovídá, má své centrum v Horní Lidči, která se nachází cca 7 km severně od Valašských Klobouků. Další oblastí, kde bylo provedeno několik rozhovorů, je taktéž město **Brumov-Bylnice**.*

Během terénního šetření bylo upřednostněno především využití kvalitativních sociálně antropologických metod, jako jsou standardizované a nestandardizované rozhovory s místně činnými aktéry a zúčastněné pozorování. Nešlo samozřejmě opominout studium primárních a sekundárních zdrojů. V samotné praxi probíhaly tyto aktivity postupnou metodou shánění dat „ze shora“ (státní a jiné samosprávné veřejnoprávní instituce, veřejné fondy, nadace apod.) i směrem „dolů“ (spolky, družstva, registrované církve aj.). V obecné rovině bylo využito možnosti shánět informace od jednotlivých relevantních respondentů prostřednictvím schůzek jak z komerčního sektoru, tak sektoru neziskového. **Výzkum tedy probíhal na různých úrovních veřejné správy a jejích institucí, neziskového (u formálních i neformálních spolků a komunit), komerčního sektoru i náhodně vybraných jedinců – tj. rezidentů žijících v dané oblasti. Snahou bylo postihnout veškeré podstatné sociální sítě institucionální i neformální.**

Představené spolky či aktivní formální či neformální skupiny v textu jsou uváděny pouze pro ilustraci jako příklady dobré praxe a nejde v žádném případě o celkový soupis či rejstřík všech existujících komunitních pospolitostí činných na tomto území, byť by si v pozitivním slova smyslu poznámku taktéž zasloužily.

4.1 Obecné vymezení lokality

Na základě výzkumných zjištění je nutno konstatovat, že i přes relativní geografickou i kulturní blízkost avizovaných lokalit (mimo jiné i s ohledem na sebeidentifikaci místních obyvatel k „valašství“), existují v jednotlivých částech regionu určité rozdíly ve vztahu k pojetí uchování místně konvenčních zvyklostí. **Valašské Klobouky vykazují nejvyšší míru příklonu k tradičním hodnotám a snahám o jejich revitalizaci a existují zde poměrně silné vitální aktivity a vzájemná kooperace formálních komunit.** Do jisté míry je tento aspekt samozřejmě dán i velikostí města oproti ostatním přilehlým obcím, jeho finančními možnostmi, politickou vůlí jeho představitelů, či existencí aktivních snah různorodých spolků místních nadšenců. **Na rozdíl od trochu většího Slavičína jsou zde poměrně energické snahy ze strany města i místních spolků**

propagovat a udržovat místní folklórní tradice naživu. To samé se týká i nemalé podpory lokálních řemesel a popularizace produktů, jež jsou nabízeny v rámci místních Hospodářských trhů, jarmarků a jiných folklórních a kulturně-komerčních akcí. Obecně lze v tomto městě hovořit o nepoddajném příklonu k tradicionalismu ve smyslu snah uchovat tradiční valašské kulturní hodnoty (nikoliv styl života – to už bychom koketovali s duchem romantismu) pro budoucí pokolení. Na tomto místě však rozhodně nelze tyto kulturně-traditionalistické tendence spojovat s etno-nacionální či religiozní identitou. Můžeme zde spíše hovořit o průrazné kulturní sounáležitosti, která se projevuje v přemíře různorodých folklórních projevů, jejichž nositelem jsou jednotlivci a aktivní spolky.

Mapa zkompanované oblasti, ze které jsou patrné vzdálenosti mezi jednotlivými obcemi.
Zdroj: www.mapy.cz

Kdo jsou oni, kdo jsme my? Poznámka k identitě

O sociálním kontextu ve vztahu k valašské identitě se zde není možné příliš rozepisovat, jelikož by tento komplikovaný a zároveň abstraktní fenomén vydal na rozsáhlou vědeckou monografii. Pro účely této zprávy je však přece jen nutné vzít v potaz několik skutečností. **Valašsko jako takové nelze pokládat historicky za žádný státní útvar a geograficky ho nelze přesně vymezit. Jeho hranice jako takové lze spíše odvozovat od subjektivních úsudků obyvatel, kteří se buď s valašskou identitou ztotožňují, či nikoliv,** respektive od určitého sdíleného historického povědomí (na základě kolektivní paměti). V menším měřítku pak Valašsko vymezují určité tradice, dialektové podobnosti (udržované prostřednictvím ústní lidové slovesnosti) či kulturní atributy (salašnický způsob života, symbolismus krojů, pracovní návyky apod.). Tyto faktory, které se více či méně na různých místech prolínají, či naopak částečně chybějí, způsobují nejednoznačnost v samotném vymezení oblasti. **Dá se říci, že existuje jistá „jádrová oblast“ Valašska, kde najdeme všechny výše popsané charakteristiky, a pak periferní oblasti, kde jsou některé valašské atributy přítomné a jiné ne.** Aby věc byla ještě složitější, lze vysledovat i různé sklony k více lokální sounáležitosti, třeba k rodné více (např. lze vysledovat na symbolice krojů užívaných v jednotlivých obcích, při odlišných tradicích apod.) nebo rodovým či rodinným aliancím.

Příslušnost k rodině byla v regionu tradičně zásadním a významným prvkem sociální organizace, ale v současné době dochází k postupnému stírání role rodiny jak v ekonomickém, tak v sociálním slova smyslu. Důvodem je větší otevřenost regionu vůči ostatním krajům a možnostem migrace. Snižuje se počet více-generačních soužití (dnes už takto žije pouze minimum domácností) a mnohdy se ztrácí i dříve tak protlačovaná, společensky přijímaná bázlivá úcta ke starším členům rodiny. Podle výpovědí respondentů je i méně sňatků a mladá generace spíše upřednostňuje partnerské soužití bez závazků (i přes to, že Valašsko je tradičně religiozní – ale naopak rozvodovost zde není tak vysoká jako v ostatních krajích České republiky).

Další neodmyslitelnou součástí valašské identity je všudypřítomná náboženská tradice. Zbožnosti přikládají místní v tomto regionu tradičně větší důležitost, než je tomu v ostatních částech republiky, tyto závěry podporují i statistická data ze sčítání lidu¹. Dominantní zastoupení z pohledu denominací má Církev římskokatolická, charakteristickým rysem je však i vysoký podíl lidí vyznávajících protestantskou tradici². Konkrétně se jedná o stoupence Českobratrské církve evangelické (hlavně v centrálních oblastech Valašska, směrem od jádra, se zvyšuje procentuální poměr římských katolíků), která má v oblasti velké množství vlastních sborů a kazatelů (vše spadá správně a administrativně pod tzv. Východomoravský seniorát). V oblasti se nacházejí farní sbory například v Leskovci, Pozdřehově atd. či kazatelské stanice (např. v Senince). Nezanedbatelná minorita evangelíků žije i ve Valašské Polance a nedalekých obcích.

Valašsko a jeho identita

Vyznavači obou křesťanských směrů tvoří poměrně vyrovnanou věkovou strukturu a mezi jejich věřící patří bez rozdílu lidé z mladé i starší generace. Nedá se rozhodně tvrdit, že by i mezi mladými nebyl zájem k nějaké větvi zbožnosti se přiklánět. Spíše je na tomto místě nutno opatrně rozlišovat mezi skutečně praktikujícími věřícími a těmi, pro které je víra pouhou kulturní tradicí předávanou z generace na generaci, formou identifikace s místní skupinou a sociokulturní realitou a regulátorem mezilidských vztahů. Právě druhá skupina věřících – tedy ti nepraktikující – je početnější než skupina aktivních věřících, kteří docházejí do kostela a partici-

¹ <https://www.czso.cz/csu/sldb>

² Protestantismus dorazil na Valašsko později, až v 16. století z přilehlých evangelických oblastí Moravy. Vliv reformace v husitských dobách tuto oblast téměř nepoznám. Protestantismus byl v minulých stoletích dominantním náboženstvím.

pují na farních akcích. Zbožnost je tak skutečně v současné době spíše niterní duchovní záležitostí a součástí sdílené valašské identity. Stále je zde však relativně hodně lidí (ve srovnání s jinými regiony ČR), kteří navštěvují mše svaté, přijímají eucharistii, chodí ke zpovědím apod., kostely na rozdíl od některých obcí v Čechách nezejí na Valašsku prázdnotou. **Tato vyšší míra praktikované religiozity je pak znatelná i ve větší obřadnosti a okázalosti pohřbů, a jiných formálních i neformálních ceremoniálech.**

Téma valašské identity je ve výhledu všech výše popsaných vlivů jen velmi těžko uchopitelné. Valašství jako subjektivní kategorie odráží také uměle zkonstruovaný a v mnoha případech na zakázku formovaný koncept, ve kterém se promítá i komercializace a vliv reklamních strategií. Valašská sociální soudržnost je tím pádem v některých ohledech založena na v podstatě velmi vágní kvazi-identitě, kterou samotní aktéři neumí přesně popsat a odkazují na tradiční způsob života, strategie způsobů obživy a obecně pozitivní stereotypy (tradiční, soudržný, venkovský atd.

Vzhledem k již výše popsaným skutečnostem tak můžeme vymezit dvě roviny, které určují životaschopnost formálních i neformálních komunitních skupin v oblasti. Za první, pozitivní stránkou je bezesporu to, že se v rámci lokálních skupin a komunit udržují nadstandardní a velice vřelé sociální vazby, a to jak mezi rodinnými aliancemi, tak sociálními aktéry všeobecně. V porovnání s jinými regiony ČR lze dokonce konstatovat, že zde ještě nevymizely jisté tradiční hodnoty a vztahy, které sociální život obohacují, formují a posilují (lidé si více pomáhají, navštěvují se, baví se, sdílejí spolu volný čas apod.)³. Na druhou stranu negativem je naopak v tomto ohledu to, že u jedinců zde mnohdy chybí kvůli určité zkostnatělosti zaryté v tradičnějším způsobu

3 Dle subjektivního pozorování a výpovědí respondentů.

života smysl pro iniciativnost a tvůrčí podnikavost ve smyslu individuální seberealizace. **Často se stává, že se místním lidem nedostává určitého informačního rozhledu kvůli „kulturní zabředlosti a provinčnosti“. Místní rezidenti jsou sice více vázáni k místu, ale o to méně otevření světu okolo.**

Jak již bylo řečeno výše, nejaktivnější činnost formálních komunitních skupin se rozvíjí ve Valašských Kloboukách. Funguje zde velice aktivní spolupráce mezi městem (popř. jeho příspěvkovými organizacemi) a folklórními spolky či ostatním neziskovým sektorem, která se projevuje nejen ve společném pořádání kulturních akcí (trhy, koncerty, přednášky, jarmarky apod.), ale i v komunitním plánování na další léta. Město s těmito aktéry počítá do budoucnosti a zahrnuje je do svých plánů a koncepcí. Co se týče Komunitního plánu města, nevypadá sice situace tak jednoznačně, protože se nedaří příliš zapojovat do těchto aktivit širokou veřejnost, ale tento fakt nelze přeceňovat – problém se týká i mnoha dalších obcí na území ČR a může jít spíše o nedostatek zkušeností a nástrojů k zapojení veřejnosti než o nedostatek vůle.

Tradiční hodnoty a vztahy

Různé komunitní spolky jsou sice velmi aktivní, ale je jen málo těch, jejichž činnost by byla samofinancovatelná a nezávislá na vnějších dotačních či grantových stimulech. Existuje pro to mnoho důvodů, například skutečnost, že nepodcenitelná část spolků funguje na bázi dobrovolnictví. Podstatnou zátěží je mnohdy problém legislativního a byrokratického charakteru (například povolení k pronájmu pozemků) nebo nedostatečný podnikatelský duch. V mnoha případech však finanční nezávislost ani není cílem – jde spíše o volný čas a někdy i peněženku zúčastněných, kteří sledují společný cíl. V komunitním životě tohoto typu tak proto nenajdeme mnoho příležitostí, jak řešit problematiku nezaměstnanosti.

4.2 Problematika nezaměstnanosti v regionu

Z výpovědí respondentů vyplývá několik shodných názorů na důvody, proč je **míra nezaměstnanosti v jihovýchodní části Zlínského kraje, tj. v regionu mezi ORP⁴ Valašské Klobouky (spadající do venkovského mikroregionu Ploština⁵) a ORP Slavičín, tak vysoká. Právě v této oblasti je totiž nejvyšší i ve srovnání se sousedními regiony.** Zatímco celý Zlínský kraj měl v roce 2011 podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku mezi 15 a 64 let 7 %, ve správním obvodu Valašské Klobouky byla míra nezaměstnanosti celých 13,55 % a na jedno pracovní místo připadalo nelichotivých 66,7 uchazečů, přičemž ještě o rok dříve tomu bylo 46,5⁶. Čísla dlouhodobě stoupají a z tohoto trendu lze tedy usuzovat na stále zhoršující se situaci na trhu práce v tomto mikroregionu.

Naopak směrem ke Slavičínu se nezaměstnanost snižuje díky polohové blízkosti Zlína a Luhačovic. Pracovnice Městského úřadu poznamenala, že důvodem, proč je na tom Slavičín lépe, je v tom, že právě zde působil výzkumný ústav (Vojenský technický ústav výzbroje a munice vzniknuvší v roce 1961, jehož oborem působnosti byly dělostřelecké a pěchotní zbraně včetně munice a zaměřovacích a naváděcích zařízení). Díky tomuto ústavu došlo k větší fluktuaci obyvatelstva, která s sebou přinesla i nárůst vzdělanosti a změnu životního stylu. To je podle výpovědi jedním z důvodů, proč zůstávají **Valašské Klobouky tradičnějším městem uchovávajícím nepřeborné množství tradic a zvyků, a naopak Slavičín je z tohoto pohledu progresivnější a do jisté míry modernější.**

4 Obec s rozšířenou působností

5 Mikroregion je dále tvořen následujícími obcemi: Drnovice, Loučka, Tichov, Újezd, Vlachova Lhota, Vlachovice, Vysoké Pole.

6 Časová řada za SO ORP Valašské Klobouky. In: Český statistický úřad. Dostupný z: http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/casova_rada_z_so_orp_valasske_klobouky; Dlouhodobý vývoj Zlínského kraje v letech 2002-2012. In: Český statistický úřad. Dostupný z: http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/2_cast_prace_nezamestnanost_organizacni_struktura_zemedelstvi.

Respondenti primárně zmiňují nedostatečnou nabídku pracovních příležitostí, kterých se v této oblasti skutečně vyskytuje poskrovnu. **Schopnost najít práci není často ovlivněna nedostatečným vzděláním či nízkou kvalifikací registrovaných nezaměstnaných, ale mnohem spíše převisem poptávky nad nabídkou pracovních míst.** Jak poznamenala úřednice státní správy, dlouhodobě lze sledovat trend navyšování úrovně vzdělání – lidí se základním vzděláním ubývá a přibývá osob s maturitou nebo vyšším odborným vzděláním. I přes tyto pozitivní indície je však stále míra vzdělanosti v daném mikroregionu Ploština nižší ve srovnání s ostatními oblastmi Zlínského kraje.

Někteří respondenti uvádí jako jeden z důvodů vysoké míry nezaměstnanosti v tomto mikroregionu polohu, která definuje tuto oblast tradičně jako periferii. Jednak se jedná o území, které hraničí se Slovenskem, a jednak je vzdálené od ostatních průmyslových a ekonomických center ve Zlínském kraji i ČR. Největším problémem tak zůstává dopravní dostupnost, kdy dojíždění za prací do jiných spádových oblastí představuje nemalou časovou i finanční komplikaci. Nejde přitom pouze o stále více omezované veřejné dopravní služby (vlaková i autobusová doprava), které navíc nefungují příliš spolehlivě (zpoždění jsou na denním pořádku, nízká frekventovanost), ale i vzdálenost pracovních pobídek. Nejčastěji zmiňovaným nedostatkem je kvalitní infrastruktura, která by tuto možnost dojíždění zjednodušovala. V očích místních tak tento fakt utvrzuje jejich nahlížení na své domovské obce jako na něco odstrčeného, okrajového, hraničního, periferního ve všech slova smyslech. Jistý rezident tuto skutečnost špatné dostupnosti zhodnotil tak, že je *zde situace stejná po staletí, a že v zásadě na Valašsko byli lidé posíláni do vyhnanství, což si tento kraj nese jako stigma dodnes.* Jiný muž z Valašských Klobouků zvolil ještě expresivnější tón, kdy tuto vykořeněnost kraje dokonce *srovnal s Klondikem v kanadském Yukonu.* V podobném duchu se nese prohlášení, že je Valašsko „region, kde končil chléb a začínal kámen“.

Mnozí respondenti také nelibě nesou skutečnost, že do regionu nevede žádná dálniční síť a velice rádi srovnávají svoji situaci odstrěnců s centrálním Zlínem, který je napojen nepřímo na D1 a rychlostní komunikaci R55. V tomto ohledu se vyskytují mezi lokální komunitou dva nesmiřitelné tábory, kdy jeden oroduje za výstavbu R49 která má počínat v Hulíně u odbočky z dálnice D1 a má vést přes Horní Lideč na Slovensko, a druhý tento projekt kategoricky odmítá. První skupina příznivců vidí v realizaci rychlostní silnice možnost lepší dostupnosti regionu, příchod nových investorů a možnost lepšího tranzitu za prací v rámci Zlínského kraje. Druhá protistrana argumentuje například tím, že se výstavba této dopravní stavby, která má přinést ekonomický rozvoj, nevyplatí a bude zátěží pro obce a pro lidi, nehledě na nepříznivý dopad na přírodu. Informátor z Horní Lideče například tvrdil, že tato pozemní komunikace se po svém vybudování stane pouze komunikací tranzitní, vzhledem ke skutečnosti, že je tento mikroregion chráněnou krajinnou oblastí, kde potencionální investoři budou jen stěží moci stavět. Dále to s sebou ponese závazek platit stovky miliónů korun na údržbu. V tomto ohledu se dotyčný muž více přikláněl k následujícímu řešení: dát peníze z rozpočtu připravené na výstavbu této silnice přímo místnímu podnikatelskému sektoru v regionu, nebo snížit daňovou zátěž.

Ať má pravdu jedna či druhá skupina, stalo se téma zmíněného silničního tahu významným místním politickým klišé. O tom, jak důležitým tématem na místní úrovni tato komunikace je, svědčí například i setkání podnikatelů 13. března 2014 z iniciativy Valaškoklobouckého podnikatelského centra, které si zvolilo za jeden z hlavních cílů programu právě stavbu rychlostní komunikace R49, otázku dostupnosti regionu a zařazení této stavby ze strany EU do priorit spojnice východ - západ.

Nezřídka se jedná o pozice podřadnějšího charakteru a v zásadě manuální nekvalifikované práce. Pokud někdo dojíždí do zaměstnání, jedná se nejčastěji o blízká spádová města jako je Vsetín, Zlín, Luhačovice, Slavičín apod., málokdy o vzdálené destinace.

Někteří rezidenti jako další příčinu nezaměstnanosti v regionu uvádějí, že tento problém je determinován dlouhodobou nepropustností pracovního trhu ze strany pracujících v důchodovém věku. V lidové komunikaci zaznívají i historiky o tom, že se po Kloboukách „producírují“ zástupy důchodců po brigádách, pracují na poloviční i plné úvazky, dokonce i v rámci šedé ekonomiky a nepřipustí tím ve svém důsledku možnost mladé generaci, respektive generaci v produktivním věku, uchytit se na pracovním trhu, který by jinak potenciál volných pracovních míst nabízel. **Fenomén zaměstnávání důchodců je prý ryze záležitostí vyšších zaměstnavatelských výnosů, nikoliv například větší praxe a zkušeností. Starobní penzista je ochoten pracovat podle respondentů za nižší mzdu, a tak zabírá místo ostatním. Tato situace vytváří situaci, kdy mladí lidé zůstávají bez práce a jsou nuceni se buď zaevidovat na příslušném pracovním úřadě, pracovat v nekalých nezákonných vodách černé ekonomiky, nebo migrovat za prací do vzdálenějších hospodářských center Zlínského kraje, České republiky, nebo dokonce jiných zemí.**

Čísla tuto teorii nepotvrzují, podle statistik je na Valašsku ekonomicky aktivních pouze kolem 1 % důchodců (myšleno samozřejmě ve sféře oficiálního zaměstnání), což je dokonce číslo pod celorepublikovým průměrem, nicméně mezi lidmi stále tento argument přežívá a dále koluje.

5.

Valašské Klobouky

5 Valašské Klobouky

Valašskokloboucko patří mezi hospodářsky slabší regiony, jehož ekonomickou situaci komplikuje odlehlost, malá kupní síla místních obyvatel a nezájem investorů. Samotné město je však v rámci mikroregionu na relativně dobré pozici. Má statut obce s rozšířenou působností a pro své spádové obce tvoří správní, ekonomické i vzdělávací centrum. Demografický vývoj v rámci samotného města je v porovnání s okolím i ostatními zkoumanými lokalitami příznivý, obyvatelstvo ztrácí až v posledních 10 letech, a to nijak radikálně. I přes stárnutí populace, které je obecným trendem celé České republiky, potažmo Evropy, je jeho věková struktura stále vyrovnaná, což je způsobeno přirozeným přírůstkem populace. **Na pozitivní demografickou strukturu má jistě vliv i silná regionální identita místních obyvatel, která posiluje jejich vztah k lokalitě a v kombinaci s dalšími faktory omezuje emigrační tendence,** jak již bylo zmíněno výše.

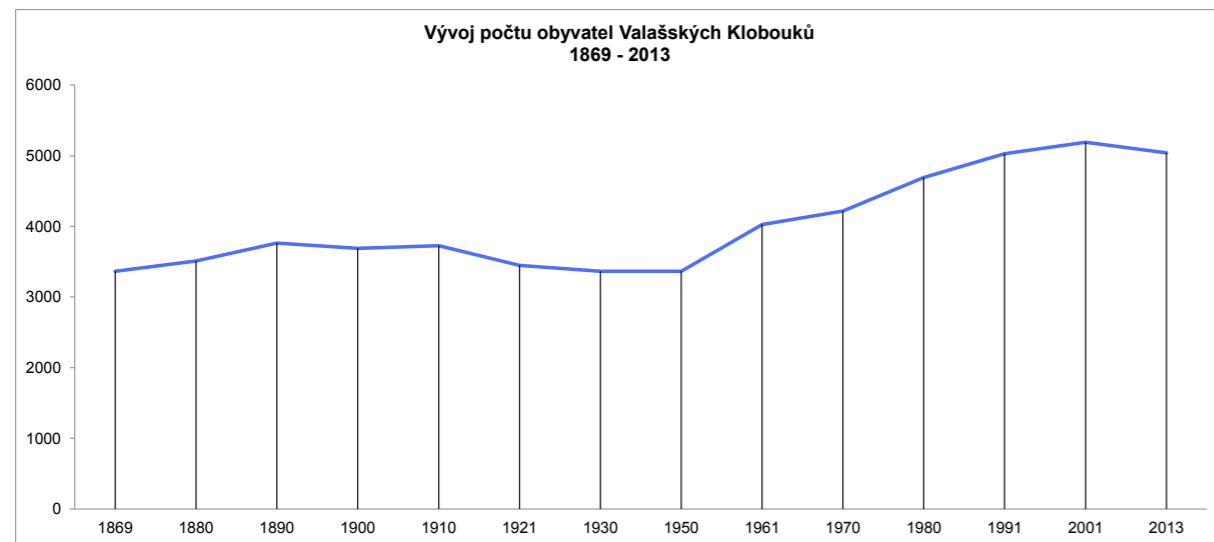
Valašské Klobouky. Foto: David Novák

Věková struktura

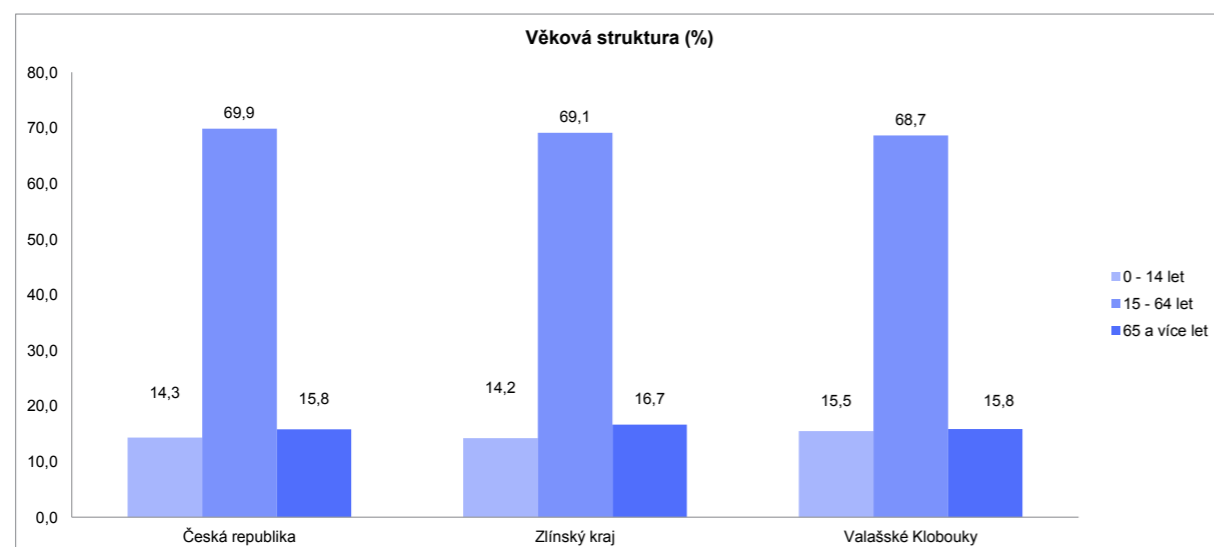
Zlínský kraj se dlouhou dobu potýká s odlivem obyvatelstva, populační ztráty jsou v rámci Česka velmi vysoké. Způsobuje je jednak negativní přirozený přírůstek, ale hlavně emigrace. **Valašské Klobouky si však v rámci kraje vedou se svou populační strukturou celkem solidně, jak již bylo řečeno. Věková struktura je víceméně srovnatelná s Českou republikou jako celkem a v porovnání s ostatními lokalitami má dobrou bilanci mezi dětskou a poproduktivní složkou. Jinými slovy populace stárne, ale zároveň přibývá i mladých lidí.** To se projevuje i na přirozeném po-

pulačním přírůstku, který je v rámci Valašských Klobouků pozitivní (více lidí se narodí, než zemře). Je to jedno z mála námi zkoumaných míst, které vykazuje pozitivní hodnoty.

Vývoj počtu obyvatel měl od 50. let do roku 2001 rostoucí tendenci. Až v posledních 10 letech ztratilo město cca 150 obyvatel, což může být důsledek ekonomické recese. V současné době mají Valašské Klobouky 5 039 obyvatel a tvoří přirozené centrum pro okolní spádové obce. Jádrová povaha města, sounáležitost místních obyvatel a jejich regionální identita napomáhají celkem pozitivnímu demografickému vývoji populace.

Zdroj: ČSÚ - SLBD 2011

Zdroj: ČSÚ - SLBD 2011

Vzdělanostní struktura

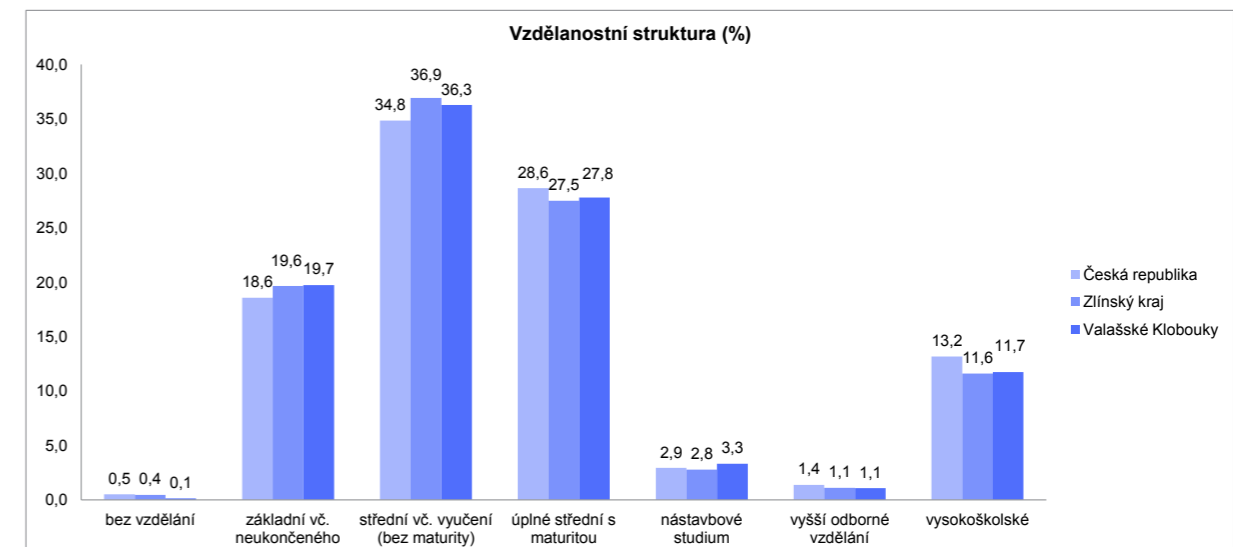
Úroveň vzdělání obyvatel Klobouk odpovídá celostátnímu i krajskému průměru, mohla by však více odrážet potřeby města. Město je vzdělávacím centrem pro dojíždějící žáky i středoškolské studenty z okolí. Kromě základní školy je zde praktická škola, ZUŠ a dům dětí a mládeže. Střední vzdělání poskytují dvě instituce - gymnázium s obchodní akademií a střední odborné učiliště. V nejbližším okolí je ještě Gymnázium a Střední odborné učiliště ve Slavičíně. Gymnázium a obchodní akademie připravují studenty na vysoké školy, kam pokračuje až 90 % z nich. Nejčastěji odcházejí dále studovat do Brna, Olomouce, Zlína a Ostravy. Pro demografický i ekonomický rozvoj regionu představuje výrazný problém fakt, že studenti často ve městech zůstanou i po absolvování školy, a ti, co se z důvodu silné vazby k lokalitě vrátí, jen stěží hledají uplatnění.

Na vzdělanostní struktuře Valašských Klobouků lze vidět celkem vysoký podíl obyvatel s terciárním vzděláním (VOŠ, VŠ), který v čase neustále narůstá. Město, školy i místní firmy by měly se středoškoly pracovat, ukázat jim pozitivní příklady úspěšných místních firem a podnikatelů, motivovat je k návratu podporou podnikání ve městě a poskytnutím prostor a v neposlední řadě s nimi pracovat i mimo školu. Názory středoškoláků jsou pro rozvoj města velmi cenné, protože prá-

vě oni si často uvědomují bariéry, případně pozitiva místního života. Studenti obecně jsou významnou skupinou obyvatel, na kterou by měla být směřována pozornost. Kromě toho, že jsou významnou kupní silou, jsou častými uživateli města, znají jeho problémy a mohou mít podněty k jejich zlepšení. Mohou přinést i kulturní a společenské oživení města, pokud se s nimi bude pracovat i mimo školu, což se v současné chvíli příliš neděje. Právě v nich by se měla budovat sounáležitost a vztah ke kraji, aby je to motivovalo k návratu po studiích.

Potenciál středoškolských studentů

Významnou vzdělávací institucí je SOU Valašské Klobouky, které v současné době navštěvuje kolem 280 studentů a poskytuje převážně tradiční výuční obory. Škole by prospěla větší specializace na „zajímavější“ obory, které by více reflektovaly reálné potřeby regionu. V tomto ohledu je zásadní spolupráce školy, města, kraje a místních zaměstnavatelů tak, aby se výuka zefektivnila a absolventi snáze hledali uplatnění. Školy využívají možnosti zahraničních stáží a občas do Klobouků přijedou zahraniční studenti a pedagogové, což zlepšuje jazykovou vybavenost studentů a jejich kulturní otevřenost.

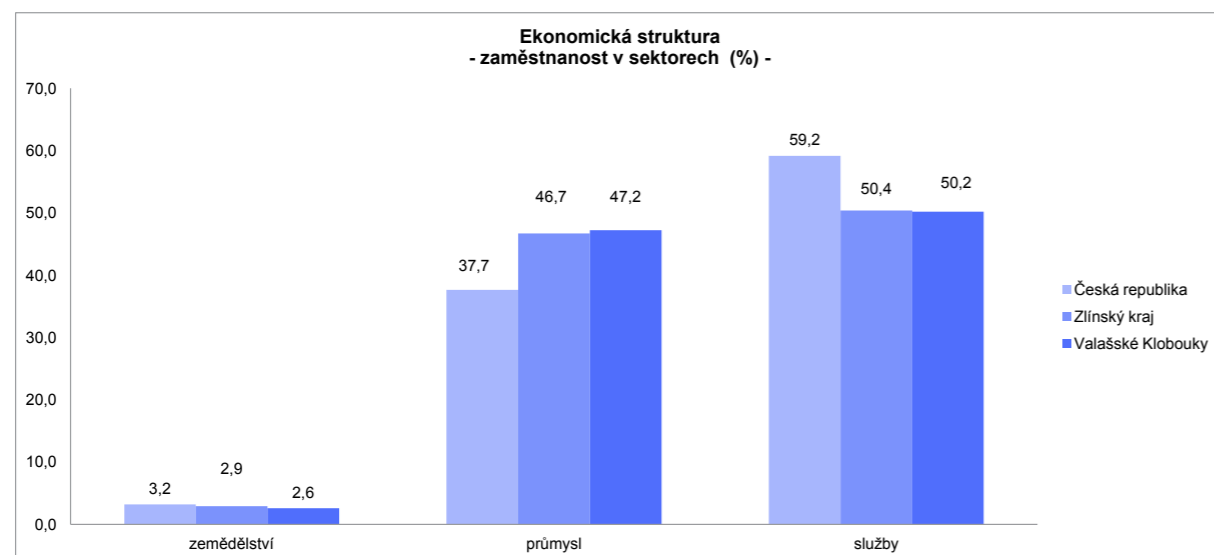
Zdroj: ČSÚ - SLBD 2011

Ekonomická struktura

Charakteristickým porevolučním rysem ve Valašských Kloboukách (ostatně jako i v ostatních zkoumaných lokalitách) je to, že došlo k znatelnému útlumu industrializace, a to z několika důvodů – firmy nebyly konkurenceschopné, měly zastaralé technologie, a nebyly proto schopné fungovat tak, aby mohly zaměstnávat lidi a generovat zisk. Navíc, ostatně jako jinde, došlo k privatizaci a popřípadě celkové restrukturalizaci. Mnohdy však došlo přímo k nejhoršímu, totiž následné likvidaci a uzavírání těchto podniků. Vzhledem k těmto skutečnostem nezbyvá nic jiného, než shledávat hlavní potenciál v regionu především ve využívání vlastních místních zdrojů. **Hospodářství v regionu je navíc odjakživa spjaté se zemědělstvím, konkrétně pastevečtvím, které se v tradiční i moderní podobě prosazuje i v současné ekonomice, především u menších obcí. Průmysl se začal výrazněji rozvíjet až se vznikem železnice, což usnadnilo dopravní dostupnost a návaznost na větší trhy. První průmyslová odvětví byla zaměřena na zpracování textilu, dřeva a skla. Význam měl i potravinářský průmysl – palírny, mlýny, pivovary.** Odlehlost, drsné přírodní podmínky a nepřilíživě výnosné hospodářství způsobily ekonomickou zaostalost regionu. Teprve až v první polovině 20. století se na Valašsko začala koncentrovat větší průmyslová výroba, především strojírenského zaměření. **V sou-**

časné době stále patří Valašsko k hospodářsky slabším regionům s vysokou nezaměstnaností. Ve Valašských Kloboukách dosahuje hodnot kolem 13 % (viz výše) a je silně ovlivněna sezónními pracemi, takže v zimních měsících je podíl lidí bez práce ještě vyšší. Jedním z příkladů je zemědělství, které si ve zdejší rurální krajině stále drží silné postavení.

Hlavní potenciál tedy spočívá především ve využití bohatých přírodních zdrojů. Město vlastní rozsáhlé lesní plochy, které jsou obhospodařovány prostřednictvím Městských lesů Valašské Klobouky s. r. o., jejichž činnost se týká i poskytování drobných služeb dřevařské výroby občanům města a blízkého okolí. Velké lesní pozemky patří mimo město i některým soukromým subjektům. **Informátoři v této otázce vidí problém především v absenci finalizace produktu – velké množství nezpracovaného dřeva se vyváží pryč, nebo se nevyužívá přímo v místě. Podle zjištění by tak bylo možné například podporovat rozvoj dřevostaveb (jako například lepené dřevěné konstrukce), produkci nábytku všeho druhu, výrobu dřevěných hraček. Tyto druhy výroby nejsou nikterak podporovány a z hlediska potenciálu v současné době využívány.** Problémem taktéž může být dovoz ze zahraničí. Podle nejmenovaného zdroje jistá firma, která vyrábí dveře, dováží dřevo z ciziny, a poté co z něho zhotoví dveře, distribuuje je zpět do země původu. V tomto

Zdroj: ČSÚ – SLBD 2011

případě dochází k využívání levné pracovní síly. Kdyby tuto činnost prováděla místní firma, vyráběla dveře aj. z místního dřeva a byla by schopná se marketingově prosadit, tak by peníze zůstaly v regionu. V současné době tomu tak prý bohužel není.

Místní přírodní podmínky, tradice a zkušenosti jsou ideálním předpokladem pro zavedení populárního ekologického zemědělství a výrobu BIO produktů. BIO produkty jsou stále vyhledávanějším zbožím, které se ale často musí dovážet ze zahraničí. Pokud by byli místní zemědělci schopni tuto výrobu generovat, dostanou produkty ještě populární regionální podtext. Větší a úspěšnější podniky již zavedly ekologické hospodářství a produkují výrobky s BIO kvalitou. Některé takto zaměřily jen část své výroby – **Zemědělci Vlachovice**, jiní již produkují pouze BIO výrobky. Příkladem je úspěšný podnik **Agrofyto v Lidečku**, kde se specializují na produkci hovězího BIO masa a mléka. V případě ostatních zemědělců jde spíše o výjimky. **Menším podnikům a soukromým osobám by pomohl společný prostředník, který by jejich výrobky dovážel do restaurací, na trhy nebo do prodejen ve větších městech.** Málokde se také setkáme s druhotným zpracováním produktů, což stejně jako v případě těžby dřeva znamená, že se tím majitelé ochuzují o přidanou hodnotu, kterou by jejich výrobky mohly mít. Domácí bryzda, kyška, tvarohy, sýry, jogurty nebo žinčice jsou velmi žádané.

Chovatelství lze považovat za velký potenciál i z historických důvodů, nejenom ekonomických. Tradiční je zde hlavně chov ovcí. Ty se v tomto regionu v dřívějších dobách chovaly na maso, mléko i vlnu. V současné době se toto agrikulturní odvětví redukovalo spíše na produkci masa, což bylo vyvoláno systémovými změnami při přechodu na tržní hospodářství, kdy byla v důsledku liberalizace cen ovčí vlny preferována užitkovost masná. To mělo za následek nízkou poptávku a lepší cenovou dostupnost vlny ze zahraničí. Změna této užitkovosti se samozřejmě odrazila i na početním stavu chovů a jisté roztržitosti do menších stád. **Ovce se ve velké míře chovají v soukromém sektoru a jedná se spíše o podnikové aliance rodinného typu, kdy dotyční vlastníci stád (či pouze několika málo**

ovcí) zaměstnávají/využívají pomoci rodinných členů, popřípadě mají jednoho, dva zaměstnance, které vyplácejí.

Zpracování vlny přestalo prakticky v tomto regionu fungovat hned záhy po listopadové revoluci i mimo jiné z důvodu ukončení systému dotování cen tohoto materiálu. Typickým případem zániku vlnářství je výrobní družstvo Valaška, které vzniklo na začátku 60. let minulého století. Po roce 1989 – ostatně jako v jiných odvětvích – došlo k útlumu výroby. **V současnosti existuje pouze několik dílen drobných živnostníků, kteří mají poměrně malé zásoby houně.** Problémem je prý i cena, kdy se zásoby vlny vyplatí více koupit například v Polsku. Pokud někdo produkuje vlnu a nemá pro ni upotřebení, nezbyvá mu nic jiného než vyvázet (např. Anglie). Najdeme ale i příklady dobré praxe. Na zmiňované ekologické farmě Kravín Vlachovice-Vrbětice funguje pračka ovčí vlny.

Bohaté přírodní zdroje

Tradičním odvětvím se v návaznosti na zpracování vlny stalo ve Valašských Kloboukách soukenictví a výroba papučí, krojů, vlněných příkrývek apod. Tímto bylo město v minulosti proslavené až za hranicemi. V současnosti vyrábí tento tradiční produkt (papuče i krojovou obuv z filcu a houně) ve městě několik drobných živnostníků.

Když odhlédneme od produkce vlny, dalším výrazným tradičním zpracovatelským průmyslem bylo v minulosti ovocnářství a páleníctví. Část ovoce se páčila na kvalitní slivovici (švestky), z něčeho se vyráběly mošty a zbytek se konzervoval sušením. Existovaly zde roubené sušárny ovoce, které již nejsou až na malé výjimky využívány. Z fungujících renovovaných sušáren jmenujme tu, kterou od roku 1998 obhospodařuje Vzdělávací a informační středisko Centrum Veronica v Hostětíně. **Za zajímavé se v tomto kontextu potom jeví aktivity nedávno vzniklého občanské sdružení (2010) Dokopy z Vlachovic. Jeho obec-**

ným cílem je ochrana přírody a zachování a posilování valašské kultury a tradic v rámci udržitelného rozvoje. Sdružení usiluje o obnovu zdejší přírodní krajiny, snaží se o návaznost na zdejší kulturní lidové dědictví, podporuje zaniklé tradice a řemesla. Nejviditelnější ve vztahu k deklarované tradici valašských sušáren je jejich konkrétní aktivita týkající se snah o zprovoznění služeb sušení ovoce a bylinnek. To má spojitost s výstavbou roubené sušárny ovoce ve Vlachovicích, která má nejenom sloužit čistě účelu sušení, ale i jako místo setkávání lidí. V rámci budovy má vzniknout klubovna či společenská místnost pro rezidenty. Podle předsedy sdružení má takových objektů vzniknout nebo být rekonstruováno několik a postupem času mají vytvořit turistickou stezku vedoucí po vlachovických sušárnách. **V kontextu sušáren se dají za potenciál pokládat i snahy valašskoklobouckého spolku Jižní Valašsko, které buduje na severu města univerzální živý valašský skanzen.**⁷

Co se týče moderních sušáren, v současnosti se nachází jedna ovocnářská farma v Pitíně, kde se suší ovoce v biokvalitě v elektrických sušárnách. **Sušení ovoce je tak pomalu opět na vzestupu, v regionu jsou patrné snahy tuto tradiční produkci obnovovat a omezovat dovoz ze zahraničí.**

Další obrovský potenciál, které místní prostředí může nabídnout ve vztahu ke zdrojům a možnosti vytvářet pracovní příležitosti, je páleníctví, které má nezastupitelné postavení na celém Valašsku. Je to paradoxní, ale tradiční výspa slivovice – Valašské Klobouky – postrádá vlastní místní pálenici. Slibnou možností není pouze pálenici vytvořit a produkovat kvalitní pálenku, ale taktéž na tyto kapacity navázat podporou cestovního ruchu. Bylo by například možné provádět různé prohlídky a exkurze pro turisty a náležitě tyto aktivity propagovat přes různé prezentační materiály. Nešlo by pouze o technickou a historickou prezentaci, ale součástí by mohly být i ochutnávky, což by mohlo přilákat nemálo zájemců z řad turistů.

Podle jistého zastupitele město Valašské Klobouky nepodporuje vznik „nějakých montoven“, pro které je vytvoření takového podniku hnáno pouze touhou za snížením nákladů prostřednictvím levné pracovní síly. Toto prý není cesta do budoucna a v zásadě se jedná o neudržitelné projekty. Klobouky se tak nebrání zahraničním investicím, pouze chtějí dát najevo, že nelze město zneužít/využít a následně ho opustit. Podle tohoto respondenta **je nutností, aby firmy, které vzniknou v regionu, měly nějaké sociální komunitní smýšlení a měly by podporovat místní projekty, například se starat o lidi ve volném čase apod.**

Turistický ruch

Město Valašské Klobouky má potenciál v cestovním ruchu i skrze jiné atributy, než je páleníctví. Valašsko může být pro turisty atraktivní oblastí, hlavně kvůli krásnému prostředí, místním tradicím, folkloru a živým řemeslům, kterých je stále dost. Podpora, propagace i rozvoj turismu však musí být koncepční a nelze je dělat selektivně či nárazově. Region také musí vystupovat jako celek, aby rozšířil nabídku služeb a atraktivit a mohl tak konkurovat jiným destinacím. Hlavní roli v tomto odvětví by měly hrát celky územní spolupráce – území Valašských Klobouků spadá pod pět celků s velmi rozdílnou efektivitou (viz níže). Pro rozvoj cestovního ruchu momentálně nejvíce slouží společný internetový portál jižního Valašska.

Pokud se podíváme na potenciál a využitelnost historických objektů ve městě, lze říci, že mimo farní kostel a mariánský sloup, je největším lákadlem pro turisty několik zachovalých dřevěnic v centru města. O několik z nich se stará významná místní dobročinná organizace zabývající se především ochranou přírody, životního prostředí a kulturních památek **ZO ČSOP KOSENKA**, jejíž náplní je taktéž environmentální vzdělávání formou přednášek a besed pro různé skupiny jako jsou školy apod. Toto občanské sdružení využívá prostory avizovaných dřevěnic (konkrétně č. p. 7, 11, 62) ryze multifunkčně, kdy se zde konají různé vzdělávací semináře, přednášky, osvětové a kulturní akce anebo zde probíhají kurzy lidových řemesel. Filozofie, která je charakteristická pro KOSENKU ve vztahu k tradičním dřevěnicím v městském historickém jádru, vychází z koncepce udržitelného rozvoje, v tomto smyslu tedy deklaruje tyto stavby jako kulturní dědictví města a propaguje je prostřednictvím zaběhnuté kulturně-folklorní akce, za jejímž založením taktéž stojí tato organizace, totiž **Valašského mikulášského jarmeku.**⁸ Pozi-

tivním faktorem je bezesporu to, že se předkládaná koncepce nesnaží budovy zakonzervovat ve smyslu „přijít, zrekonstruovat, zamknout a udělat z toho muzeum“, tzn., dochází k zajištění těchto staveb jako živých ekomuzejních objektů, které na sebe vážou různé programy pro lidi, od řemeslných dílen, až po lidové tradice. Ve spojitosti s avizovaným jarmekem je toto propojení využívání dřevěnic a kulturních akcí nejprůhodnějším způsobem, jak podporovat podnikatelské záměry a aktivity místních řemeslníků a lidových umělců zaměřených na tradiční valašské hodnoty.

Revitalizace kulturních památek je dlouhodobou strategií místních OS (nejviditelněji KOSENKY). **Tyto organizace působí jako dobrovolné subjekty a finanční toky na rekonstrukce budov a placená pracovní místa jsou závažným problémem, se kterým se potýkají.** Na dané věci nemění nic fakt, že město díky aktivitám tohoto OS akumuluje ročně mnohonásobně více peněz, než do tohoto OS vkládá.⁹ Jinými slovy, **udržitelnost roubených budov je zajišťována ve stále větší míře díky svému stále většímu spolkovému i veřejnému využívání, avšak rekonstrukce budov, jejich provoz a údržba v tomto smyslu značně zaostává, resp. stagnuje.** Tuto finanční potřebu asi jen stěží budou řešit zdroje získané prostřednictvím „vstupného“ nebo podobných nepatrných příjmů.

Pokud odhlédneme od tématu rozvojevého potenciálu historických roubených budov ve městě, za hlavní lákadlo v tomto ohledu lze považovat horské přírodní krásy, proto je nezbytné vytvářet turistické podmínky a infrastrukturu velice šetrně a obezřetně. Výhodou je, že tato oblast nebyla v dobách socialismu úplně výhodná pro intenzivní zemědělství, a proto nedošlo k přílišné devastaci krajiny. Toho si vedení radnice je vědomo a snaží se předkládat taková řešení, která by tento krajinný stav udržela. Nechtějí tedy pokládat základy masového turismu, ale spíše se přiklánějí k **alternativním formám cestovního ruchu, jako je například agroturistika.**

⁸ V současné době je základní odpovědnost a pořádatelství převedeno na samostatné občanské sdružení Valašský mikulášský jarmek vedený předsedkyní Pavlínou Kolínkovou (zároveň místopředsedkyní organizačního výboru).

⁹ Výpověď člena KOSENKY

Posilování valašské kultury

⁷ Více o tomto potenciálu – viz příložená případová studie.

Výrazným potenciálem cestovního ruchu je v poslední době pořádání kulturních a společenských akcí, které zažívají v posledních několika letech doslova boom. Místní spolkové neziskové komunity i město jsou v tomto ohledu velice aktivní a snaží se revitalizovat lidovou kulturu a tradice, které jsou stále v širokém lidovém povědomí (oproti např. Slavičínu, kde je odezva na folklór viditelně chladnější).

Příkladem akce, která se uchytila a stala známou v širokém okolí je Klobucký mikulášský jarmek, který – jak město avizuje – není ani tak pojímán jako komerční záležitost, jako spíše příležitost propagovat a posilovat tradice a lidovou kulturu, včetně podpory lokální prvovýroby a místních produktů. Tato událost si získala za několik let své existence obrovský vřelý hlas, kdy průměrná návštěvnost činí nad 20 000 lidí¹⁰ (včetně cizinců ze Slovenska, Rakouska atd.) – s ohledem na počet obyvatel města toto číslo skutečně není zanedbatelné. O významu, který tomuto třídnímu projektu přikládají místní obyvatelé, nelze pochybovat – na jeho realizaci a organizaci se podílí více jak 20 subjektů od neziskového sektoru (např. Římskokatolická farnost, důchodci, folklorní sdružení, ochránci přírody) až po příspěvkové organizace města (Kulturní a vzdělávací centrum, Muzejní společnost atd.)

Dřevěnice v centru města. Foto: David Novák

¹⁰ Toto číslo je zřejmě nadsazené. Někteří respondenti hovořili spíše o rozmezí mezi 12–16 000 návštěvníky.

Potenciál této akce (i jiných, které se konají) leží především v návštěvnosti, která na sebe váže a která následně vytváří značnou poptávku po službách. Tento aspekt zůstává však dlouhodobě vážným a neřešeným problémem. Turisté přijedou a koupí si něco u stánku s tradičními pochutinami – ale to je v zásadě vše, co v regionu zanechají. Vzhledem k nedostatečným službám (hotelová infrastruktura) jsou nuceni opustit Klobouky hned ten den, co přijeli. V současné době se ve městě nachází pouze několik hotelů. Co se týče penzionů, je tato situace ještě horší. **V oblasti se přitom nachází velká spousta prázdných domů, které by šlo potenciálně využívat jako alternativní ubytovací kapacitu. Mnoho lidí v současnosti jezdí raději někam na klidnou dovolenou, bez toho, aniž by museli přespávat v hotelu. Preferují spíše malé penziony rodinného typu v přírodě a na venkově. To by mohlo umocnit potřebu takovýchto zařízení ve městě a okolí.** Dokonce i informační centrum zaznamenává zvýšenou poptávku po těchto službách.

Podle několika výpovědí respondentů je základním kamenem úrazu jistá míra konzervativismu místních, kdy lidé nejsou ochotní ani zvyklí pouštět si někoho cizího do vlastního příbytku. Raději prázdné domy uzavrou a nechají stát ladem, než aby nemovitost pronajali. Druhým důvodem je potom ta skutečnost, že existuje v místním koloritu jakýsi začarovaný kruh. **Rezidenti často říkají, že sem nikdo nejedí, a proto tady takové služby nemohou fungovat. Otázkou je, jestli tato logika není postavená na opačné premise. Možná by se měli proponenti této myšlenky zamyslet nad tím, že sem vlastně nikdo ani jezdit na delší dobu nemůže, protože ubytovací infrastruktura zde prostě chybí** a nikdo z příjezdějících se proto po těchto zařízeních příliš nepídí. V návaznosti na tento problém se nabalují další nedostatky, které zásadním způsobem podřívají potenciál cestovního ruchu v předmětné oblasti (nedostatečná kvalita služeb v sektoru stravování, rekreačním zázemí, nedostatečné množství sportovních zařízení apod.).

Občanská vybavenost

Kromě výše zmíněných vzdělávacích institucí středního a vyššího stupně funguje v Kloboukách **také zařízení pro předškolní výchovu.** Mateřská škola má kapacitu 180 dětí a je plně vytížená – všech šest tříd je většinou plných. Pokud dostanou děti, hlásící se do prvních tříd, odklad, „zabírají“ pak místo ve školce novým dětem. Město to chtělo řešit **nultým ročníkem základní školy, ale zákon to neumožňoval. Přesto je to dobrý nápad a možná by mohl být provozovatelem podobného zařízení soukromý subjekt nebo nezisková organizace.** Nově se teď v Kloboukách otevřela první **lesní školka,** která může kapacitně MŠ ulevit. Pro město nemá smysl zřizovat nové předškolní pracoviště, protože převis dětí je malý a každoročně kolísá. Lepší je z jeho pohledu podpora podobných zařízení, jako je lesní školka (dětské skupiny, firemní školka, hlídací babyčky). Tato zařízení by mohly využít i maminky dětí mladších 3 let, což by jim usnadnilo rychlejší návrat do práce.

Sociální služby v Kloboukách i okolí pokrývají celou škálu potřeb. Nedávné komunitní plánování však přineslo řadu podnětů a upozornilo na nedostatky. Nejvíce pokrytou skupinou jsou **senioři,** nicméně **spolu se stárnutím obyvatelstva se bude současné zatížení služeb nadále zvyšovat.** Města a další provozovatelé budou muset navýšit lůžkové kapacity a posílit terénní službu. Obce by se měly snažit přilákat neziskové společnosti (nabídnout prostory, bydlení pro provozovatele...), které mohou s péčí o seniory i jiné rizikové skupiny pomoci. Dle výpovědí místních je navíc mezi obyvateli obecně malá informovanost o nabízených sociálních službách. Především malé obce by proto mohly sdílet **„terénního informátora“, na kterého by se cílové skupiny mohly obrátit, a on jim pomohl s nasměrováním jejich potřeb.** Terénní služby je nutné posílit u dalších rizikových skupin, jako jsou drogové a alkoholově závislí nebo sociálně vyloučení lidé. V oblasti dále chybějí odlehčovací služby pro seniory a zdravotně a tělesně postižené – týdenní stacionář s možností pobytu a péče o osobu na jeden či více dní. Rodinným příslušníkům, kteří se o své blízké starají, by to pomohlo při řešení akutních událostí, pracovních možností, nebo

jen k vyřízení běžných věcí, na které normálně nemají čas. Pracovní možnosti pro handicapované částečně pokrývá chemické družstvo Důbrava, které má 50 % zaměstnanců se zdravotním postižením. Jinak jsou možnosti velmi omezené, chybí chráněná dílna nebo sociální firma, která by jim umožnila zapojit se do zaměstnání. Podněty k založení by bylo možné hledat u místních firem – mohou mít např. subdodavatele výrobků, které by mohla zajistit i chráněná dílna.

Více info o dostupných sociálních službách

Z hlediska potřeb chybějí taktéž některé služby v oblasti obchodu – například mlékárna. Mléčné produkty se tedy taktéž dovážejí. Nejbližší takové zařízení je v Kuníně a Valašském Meziříčí. Mini-mlékárna se potom nachází ve Valašské Bystřici. Zde je proto potenciál pro nová pracovní místa přímo v obci.

Historická stopa v lokalitě

Město leží v nitru Bílých Karpat, kde nelze doložit a v podstatě ani předpokládat přítomnost osídlení, které by chronologicky sahalo před 13. století našeho letopočtu (z pravěku pocházejí pouze ojedinělé nálezy; nejvýznamnější osídlení je zde kulturou lužickou v mladší a pozdní době bronzové). Hornatá oblast byla postupně osídlována až v průběhu vrcholné středověké kolonizace. **Původní osada Klobouky byla založena před rokem 1241 a až roku 1356 vzniklo na úbočí údolního svahu městečko Nové Klobouky s právem trhovým a hrdelem.** Obě původně oddělené sídelní jednotky splynuly v jednu až s rokem 1423 na příkaz Zikmunda Lucemburského. **Přívlastek „Valašské“ dostaly Klobouky až koncem 19. století.** Správně spadaly pod královský hrad Brumov. V průběhu husitských válek, kdy bylo panství značně poničeno, přešlo do rukou katolické šlechty.

Nejpozději během 16. století se Klobouky stávají městem a projevuje se zde **výrazný vliv luteránství**, které je však potlačeno po třicetileté válce. Obecně je v regionu historicky poměrně dobře doložená náboženská svoboda. **Během 16. a 17. století dochází k velkému rozmachu chovu ovcí a koz ve výše položených oblastech a s tím souvisejícímu rozvoji textilních řemesel** (muzeum těchto řemesel je dnes v tzv. Červeném domě na náměstí). Právě díky využití podobného způsobu hospodaření jako v rumunském Valašsku byl přeneseně pojmenován stejným způsobem také tento region.

Během 17. století bylo celé Valašsko jako hraniční oblast silně postiženo válečnými událostmi - vpádem uherských Bočka-jovců počínaje, přes události třicetileté války a turecké válečné výpravy, až po další nájezdy Uhrů počátkem 18. století. **Z této doby pochází četné doklady o devastaci regionu, pustých gruntech i celých obcích. Obyvatelstvo pravděpodobně přežívalo i několik let skryté v okolních lesích (stejně doklady existují i z jiných míst Čech - např. Zbirožsko).**

I přes tyto zásadní události se v regionu opět začalo dařit soukenickému řemeslu, které se rozvíjelo až do 19. století, kdy byla v Kloboukách zřízena manufaktura a později založeno Družstvo soukeníků a papučářů. Valašské Klobouky se v 19. století také staly soudním okresem. Koncem 19. století však téměř polovina města lehla popelem. Ve dvacátých letech zde fungovaly textilní továrny, které navazovaly na místní výrobní tradici.

Podle údajů **tereziánského katastru** z 18. století zde byly pozemky velmi dobré bonity, majoritní zde evidovanou plodinou byla pšenice. Na panství Brumov, kam Valašské Klobouky příslušely, je evidováno 11 hospodářských dvorů, orientovaných víceméně stejným dílem na zemědělskou a chovatelskou produkci. Výrazný je podíl lesů, téměř 30 % plochy panství. I katastr zachycuje rozvinutý chov ovcí a zmiňuje se také o rybníkářství - přesný počet rybníků sice v katastru není evidován, ale dle záznamů se rybníkářství orientovalo na chov kaprů. Co se týče řemesel, i zde najdeme nejvýrazněji soukenictví a zpracování vlny, ale také řeznictví a rozvinuté pivovarnictví.

Určující byl pro obec také nadregionální obchod se sukem, který ovlivňoval výraznou frekvenci výročních trhů (na začátku 19. století bylo zaznamenáno již pět jarmarků).

Z významných historických bodů obce lze zdůraznit jednak Mariánský sloup z roku 1761 a také ulice s tarasem a alejí v údolíčku východně od náměstí, která dobře vypovídá o původní podobě náměstí.

Architektonický a urbanistický charakter obce

Z hlediska urbanisty je centrálním problémem Valašských Klobouků jejich špatná dopravní dostupnost. Prakticky veškeré zásadní diskutované problémy se točí kolem potřeby dobudovat silniční spojení. Jinak je vcelku zjevné, že všechny ostatní podmínky rozvoje jsou splněny - jsou zde saturované všechny základní potřeby včetně institucí, město je velmi upravené a pořádá celou řadu společných kulturních akcí. Najdeme zde také architektonicky cenné stavby (včetně zmiňovaných dřevěnic). Místní raritou je také renesanční kamenný pranýř přímo na náměstí.

Svou roli v urbanistickém plánu města také hraje Valašskokloboucké podnikatelské centrum na náměstí - několik kancelářských prostor, opravená tradiční lidová, místní drobní podnikatelé, pekárna, kavárna tvoří jakési rozšíření náměstí a propojení důležitého kostela s hlavním náměstím.

Mariánský sloup. Foto: David Novák

Charakter krajiny

Valašské Klobouky se nacházejí na severním okraji **Bílých Karpat** - flyši a vápenci tvořeného mladého pohoří na západním okraji karpatského oblouku, nedaleko jižního okraje Beskyd. Tato poloha předurčuje klimatické i krajinné nastavení kloboucké krajiny: mezofytní charakter, typické mladé erodované hřebeny, většinou kolmo se napojující na hlavní hraniční a nejvyšší hřeben, který je téměř beze zbytku zalesněný. Západní okraj města je naopak pozvolný a zcela odlesněný, v mělkých údolích se nacházejí mladé zbytky jasano-olšových luhů a celé území je spíše intenzivně zemědělské, hlavně pasené.

Nejtypičtější krajinou okolí Klobouk jsou extenzivní sady s pestrými sečenými nebo pasenými trávníky, které jsou rozfázovány pravidelnými křovinatými mezemi, kopírujícími strukturu středověkých plužin. Místy je tato krajina již déle neobhospodařovaná a vznikají v ní malé dubové remízky s různě pestrým podrostem (záleží na konkrétní sukcesní historii). Tato pestrá mozaika vyplňuje východní suburbánní zónu města mezi centrem a pohraničním, převážně smrkovým hvozdem.

Lesní zóna nejzazšího okolí je překvapivě dominována **borovými lesy**. Je to způsobeno mělkým pískovcovým podložím, místy se vyskytují malé, zajímavě tvarované pískovcové skalky (vše však v hustém a lehce eutrofním prostředí kulturních lesů hlavně užšího okolí potoka na jižním okraji města). Ještě vzdálenější lesní horizont, ještě viditelný z města, je typický lokální dominancí buku: rozsáhlé bučiny by bez zásahu člověka rostly nejspíš i v okolí Klobouk, nikoliv však v Kloboukách samotných, kde by je pozvolna střídaly kyselé doubravy.

Tradice trhů a jarmarků

Samotný intravilán města obsahuje poměrně málo biologicky zajímavých úseků. Většina je soustředěna do nivy Brumovky, ta je však na většině toku naprosto pozměněna melioračními zásahy a má proto trochu vzhled „kanálu“. Podél jejích břehů se poměrně masivně šíří invazní křídlatka. Nezachovalejší úseky nivy a pobřežní zóny jsou za a před městem; při cestě na nádraží se u potoka vyskytuje **i silný pramen s velmi starou vrbou křehkou**.

Zbylé území, hlavně oblast Starých Klobouk, není tak botaniky ani biologicky bohatá, jak by se mohlo na první pohled (třeba při pohledu z výšky) zdát - může za to masivní rozšíření herbicidů, asfaltového povrchu silnic na úkor dláždění nebo prašných pruhů, a také relativně vyšší nadmořská výška městečka. Výjimku tvoří **časté a pestré zahrádky**, místy po „jihomoravském“ stylu zeleninové; největší rozsah dosahují v nivě Brumovky, kde tvoří krásnou polodivokou zónu bez plotů přímo přiléhající k bytovkám.

Za zmínku stojí **okolí železniční tratě**, kolem níž sem pronikají (hlavně u nádraží) termofilní akátové nálety porostlé plaménkem plotním, který je dominantní v eutrofních částech teplých nížin a v okolí větších měst, také hlavně v akátinách.

Celkově lze celé území Klobouk ohodnotit jako strukturně silně nadprůměrné (krajina je velmi komplikovaně strukturována a obsahuje jemnozrnnou časoprostorovou mozaiku celé sukcesní řady místní vegetace), nicméně co se druhové pestrosti a spektra týče, jedná se spíše o podprůměr (což je zřejmě zapříčiněno spolupůsobením vyšší polohy městečka a kyselého substrátu, tvořeného karpatskými flyši a pískovci). Diverzitou připomíná okrajové, bohatší úseky Českomoravské vysočiny.

Biologických, nevyužitých potenciálů je tu pak extrémně málo. Zdá se, že je to krajina kontinuálně a velmi dlouze maloplošně využívaná, relativně „zdravá“, celkově zde město a jeho okolí působí „hotovým“, dobře „ustaveným“ dojmem. **Jisté rezervy jsou v revitalizaci lužní krajiny, což je zásadní a hlavní výtka ke stavu krajiny v okolí Valašských Klobouk.**

6.

Zdravá péče o krajinu

Hornolidečsko

6 Hornolidečsko

Nejslabší stránkou mikroregionu Hornolidečsko je podle respondentů **špatná dopravní dostupnost**, kterou by v zásadě měla v budoucnu vyřešit již avizovaná výstavba rychlostní komunikace R49. Starosta Horní Lidče například se stavbou jako mnoho jiných místních aktérů souhlasí, ale akcentuje maximální ohled na přírodu. Stavba podle něho musí proběhnout velice šetrně, aby nedošlo k nenávratným škodám na krajině. **Tento infrastrukturní problém se netýká pouze komunikace R49, ale v rámci regionu především přivaděčů.** Do současné doby není vyřešen přivaděč od Vsetína do Valašské Polanky na Trlov a Pozdětchov – doposud tuto otázku nevyřešila žádná politická garnitura. V blízké budoucnosti se bude schvalovat nový územní plán a tyto přivaděče v něm zatím vůbec nejsou řešeny. Určitou svízel s dostupností podporuje i málo frekventovaná veřejná doprava, kdy jsou autobusová spojení stále více omezována či rušena.

Dalším problémem je bezesporu to, že se **nepodařilo udržet výrobní potenciál, který zde před revolucí byl.** Toto se týká především zaniklého průmyslu ve Valašských Kloboukách a blízkých městech, kdy došlo po revoluci u těchto velikých průmyslových celků k restrukturalizaci. Potenciálem pak byli po revoluci **tvořiví lidé, kteří tuto pracovní mezeru zaplnili a začali vytvářet nová pracovní místa. Tito jednotlivci v polovině 90. let dali v regionu vzniknout novým firmám – ani ne tak ve smyslu konkrétních živnostníků, kteří by zaměstnávali lidi, ale spíše v rámci rozvoje služeb.**

Jako významný prvek, který definuje místní potenciál, můžeme označit zemědělství, které stále funguje s ohledem na příhodné přírodní podmínky. Povedlo se zde udržet krajinu – louky a pastviny – pro chov ovcí a jiné masné hospodářské zvěře, které se zde velmi daří. Chov ovcí je především směřován na maso, nikoliv zpracování vlny, jako tomu bylo v minulosti. Co se týče pěstitelství, místní půda zde není příliš úrodná, takže je vhodná pouze na pěstování brambor a krmných plodin.

Vyřešit
dopravní dostupnost

V dnešní době funguje v lokálním prostředí vedle sebe jak model transformovaných zemědělských družstev (pozitivním příkladem prosperujícího ZD může být ZD ve Francově Lhotě¹¹), tak i model nový, kdy zemědělci začali podnikat soukromě, pronajali si, či skupili pozemky a vytvořili prosperující farmy.

S tímto samozřejmě souvisí **potenciál v oblasti cestovního ruchu**, který je zde dost značný. Největším turistickým lákadlem je bezesporu **příroda**, která nabádá k intenzivnímu outdoorovému vyžití (jako lákadlo můžeme jmenovat například největší pískovcové skalní město v moravských Karpatech – Pulčinské skály), **historické stavby** (například tradiční lidové roubenice), **staré folklorní tradice** (např. fašankové průvody ve Francově Lhotě, Horní Lidči, Lidečku – valašské dožínky v Lačnově či Študlově – připomínání Tří králů v Horní Lidči, a Lidečku, průvody s voděním medvěda a mnoho jiných) **či různé zimní aktivity** (střediska s vleky – ve Valašské Senici). **Je zde však několik zásadních problémů, které tento turistický potenciál podřívají. V oblasti neexistuje prozatím obecně příliš silná infrastruktura. V zásadě jedním z primárních problémů je nedostatek ubytovacích zařízení v mikroregionu, ať už po stránce kapacitní, tak co se týče samotné kvality služeb a ubytování.**

¹¹ Družstvo podniká ve sféře ekologického zemědělství, přičemž se specializuje na chov skotu bez tržní produkce mléka, to vše v biokvalitě. Orientuje se na masné italské plemeno Piemontés. Hojně využívá dotačních programů z EU. V ČR prodávají maso, ale vyvážejí i do zahraničí, převážně pak živé kusy. Dá se říci, že družstvo dlouhodobě vzkvétá. Se změnou režimu nenastaly žádné změny v tomto ohledu, snad jenom mimo strukturální a systémové (což je však s ohledem na přechod k tržnímu hospodářství logické). Družstvo hospodaří již po dobu 60 let na stejných katastrech. V současnosti se jedná o 930 ha pastvin a luk. Ve vztahu k zaměstnanosti využívají efektivních prostředků, a to tím, že se snaží formovat zaměstnance k obrazu svému od prvopočátku, což znamená, že například spolupracují se středním odborným učilištěm a nové zaměstnance si vybírají z řad učňů, jež si posléze v rámci praxí zaškolí. Filozofie je tedy taková, že družstvo spoléhá ve vlastní firemní kapitál, který svým zaměstnancům předává.

Za zmínku stojí s ohledem na rozvoj cestovního ruchu tzv. **Hornolidečská magistrála**. Tato cykloturistická trasa je dlouhá okolo čtyřiceti kilometrů a prochází všemi významnými místy v hornolidečském regionu. Nemenší význam má i existence husté sítě značených cest pro pěší turistiku. Jeden z představitelů **Místní akční skupiny Hornolidečska** (dále MASH) deklaroval, že je jedním z cílů tohoto občanského sdružení v nedaleké budoucnosti postavit cyklostezku z Lidče do Vsetína. O tom, že by tato stavba byla využívána i místními obyvateli, svědčí skutečnost, že je velice rozšířené jezdit z Lidče autem s koly do Ústí na cyklostezku vedoucí ze Vsetína do Velkých Karlovic. **Horní Lideč může nalákat značné množství turistů taktéž na mechanický betlém, který vznikl v rámci česko-slovenského projektu. V současné době se ročně na tuto atrakci údajně dostaví podívat kolem 10 000 lidí.**

Jedním z klíčových témat pro rozvoj je rozvoj turismu. Mikroregion má jako jednu z priorit od svého vzniku v roce 1994 právě růst zdravého cestovního ruchu. Pět let však trvalo období diskuzí o tom, jak tento plán zrealizovat a nasměrovat. Poté nastalo období intenzivního čerpání peněz. Využívá se přitom několika nástrojů, přímá i nepřímá podpora stávajících soukromých podnikatelských aktivit – v patronaci MASH, která je v regionu nejvíce aktivní v rozvojové činnosti. **Na půdě této akční skupiny se vedou stále diskuze nad vyvážeností turistiky ve vztahu k ochraně přírody.** Místní leadeři jsou si vědomi toho, že se nikdy jako mikroregion nestanou – co do důležitosti a významu – turistickou oblastí typu Velkých Karlovic, kde má turismus bezesporu větší tradici. Cílem je na jednu stranu místní rozvoj se vznikem penzionů, restaurací a dalších služeb souvisejících s cestovním ruchem, ale založeným na bázi vyváženosti k přírodnímu prostředí. Podle představitele Horní Lidče bude ještě mnoho let trvat, než bude město se stavem turismu spokojeno.

Cestovní ruch je zároveň jednou z oblastí, která napomůže udržet sektor služeb. Nemá však až tak zásadní vliv na rozvoj pracovních příležitostí jako takových. Pro vytvoření udržitelných pracovních míst by proto bylo spíše potřeba soustředit v mikroregionu výrobu – strojírenství, dřevařství apod.

Někteří respondenti ve svých výpovědích jako problémový bod zdůrazňují taktéž **jistý útlum ve vzájemné spolupráci se sousedním Slovenskem**, který nastal po rozdělení Československa. Podle nich do určité míry berou Slováci místním obyvatelům práci. Jsou totiž spokojenější s nižší mzdou než občan České republiky. Na druhou stranu je tento aspekt samozřejmě zajímavý pro podnikatele. Zaměstnanec zemědělského družstva v této věci například hovořil, že pracovní migrace za socialismu byla opačná, a že mnoho lidí z regionu jezdilo naopak do gumáren do Matadoru nebo do Makity. Nyní se situace otočila, ale oni jako ZD občany cizích států do pracovního poměru neberou, jelikož sice cizinci jako pracovní síla zastanou všechny pracovní činnosti, ale jak prý dojde na záležitostech technického či odborného typu, mají uchazeči závažné kvalifikační nedostatky.

Jistým potenciálem místního prostředí je taktéž neziskový sektor, který sice funguje, ale pouze v omezené míře. MASH má za cíl podporovat neziskový sektor, ale problém tkví převážně v tom, že nemají koho pořádně podporovat.

Obec si však uvědomuje **význam sociálních služeb**. Zvažuje například zařízení pro staré lidi o 20 lůžkách. Tato stavba se chystá ve Valašské Polance, ale zatím není vyřešeno, jak projekt postavit a financovat, ale ani to, jak ho provozovat. Navíc v místním rurálním prostředí stále funguje přesvědčení, že staří lidé by měli umírat doma a starat se o sebe až do doby, dokud jsou schopni. To samozřejmě neznamená, že by o tyto služby nebyla v budoucnu poptávka, spíše lze předpokládat opak, a to i s ohledem na **dlouhodobý demografický trend procentuálního nárůstu obyvatelstva postproduktivního věku**.

Co se týče spolkové činnosti v lokalitě, **za posledních 10 let došlo k významnému nárůstu počtu rozličných spolků, a to údajně až na dvojnásobek.** Za poslední léta se zvýšil význam dříve už skomírajícího folkloru – existuje zde například hudební soubor Valášek. Dále lze ze spolkových aktivit zmínit např. kynologický klub v Horní Lidči, ale i mnoho dalších.

Přibývá stárnoucí populace

7.

Slavičín

7 Slavičín

Tradičním odvětvím výroby bylo ve Slavičíně **obuvnictví**. Významnou byla z tohoto pohledu odnož Svitů Zlín. Dodnes tady funguje prosperující firma Prabos plus a. s., která vyrábí například pracovní boty pro německou armádu nebo trekingové boty s goretexovou membránou. Druhým významným průmyslovým odvětvím byla **strojírenská výroba** ve spojení se zbrojním průmyslem – byl zde především již zmiňovaný Vojenský technický ústav, a s. p. odštěpný závod VTÚVM. Tento výzkumný ústav vznikl v roce 1961 a soustředil se na dělostřelecké a pěchotní zbraně či různá naváděcí zařízení a munici. Posledním velkým průmyslovým areálem, který měl nadregionální význam, byly Vlárské strojírnny, rozkládající se na více jak sto hektarech, u místních občanů označované jako Zbrojovka. Svého času zde pracovalo 2 300 zaměstnanců z celého regionu a bez větší nadsázky snad každá rodina ze Slavičina byla nějakým způsobem s touto strojírnou spojena. Po revoluci podnik zanikl, a to i kvůli zásahu vlády v rámci potlačování zbrojního průmyslu. V dnešní době areál není prázdný. V rámci insolvence se dostal v roce 2002 do rukou italsko-české společnosti Intec, která vlastní okolo třiceti budov, jež jsou určeny k prodeji a pronájmu.

Ve spojení s městem později došlo k vytvoření společného subjektu, který se nazývá **Regionální centrum kooperace** (dále RCK). Tato firma je vlastníkem infrastruktury a stará se o rozvoj této průmyslové zóny. RCK má tedy za úkol správu veškerých sítí – komunikace, veřejného osvětlení, elektřiny, plynu apod. **Lze s jistotou konstatovat, že areál má do budoucna nemalý potenciál pro vytváření pracovních příležitostí. V současnosti zde figuruje několik menších i větších firem. Pracovní potenciál lze shledat především v případě, že se najde podnikatelský subjekt, který na základě získání dotace nakoupí budovy a rozjede nějakou živnost s nabídkou udržitelných pracovních míst.**

Z hlediska potenciálu cestovního ruchu stojí Slavičín jednoznačně ve stínu lázní Luhačovice. Okolí města může sice nabídnout překrásnou přírodu, ale **chybí zde infrastruktura** (cyklostezky, ubytování). Sice se ve Slavičíně jeden hotel nachází, nicméně se do něho po dlouhou dobu neinvestovalo a je tak ve značně zchátralém stavu. Město v tuto chvíli chystá projekt na opravu jednoho podlaží, zařízení momentálně nikdo neprovozuje a radnice není rozhodnuta, jestli hotel po rekonstrukci bude pronajímat, nebo ho bude provozovat sama. Penziony zde taktéž chybí. Nachází se tu pouze jedna malá ubytovna se třemi pokoji se společným sociálním zařízením, což není pro turisty v dnešní době příliš atraktivní. Nutno říci, že poptávka po hotelu ve městě existuje, ale cílovou skupinu tvoří pouze turisté (zhruba 10 %), ale spíše obchodníci, místní podnikatelé, dělníci či místní občané, kteří tady například pořádají nějakou oslavu či akci. Turisté přeci jen více navštěvují Luhačovice.

Z hlediska lidových tradic a udržování kulturního života je Slavičín chudší ve srovnání se svým „rivalem“ ze sousedství Valašskými Klobouky. Pořádají zde taktéž **jarmarky** (např. v dubnu tradiční jarmark lidových řemesel – Svatovojtěšský jarmark), ale nejsou na tak vysoké úrovni, jako je tomu ve Valašských Kloboukách. Nikdy zde neexistovaly snahy, aby se z této akce stala masová komerční záležitost. Ve Slavičíně tak neexistuje rozvinutá dobrovolnická základna, jako je tomu ve Valašských Kloboukách, kdy se místní spolky a neziskový sektor aktivně podílejí na pořádání různých akcí. V této diferenci lze shledávat nižší spolkovou komunitní kooperaci. Další kulturní akcí, co do počtu lidí, je například tzv. Park Party – pivní slavnosti s řadou sportovních, kulturních a herních aktivit.

V zámeckém parku se dlouhá léta nachází **letní kino**. Problémem je však velice bídá návštěvnost i přes to, že jsou zde zcela běžné ceny. V rámci rozvoje tohoto místa je zřejmě nutné investovat a možná představit nějaké nové rozmanité možnosti využití – například vytvoření tanečního prostoru, kde by se pořádaly koncerty či zábavy různého typu (rockové, folklórní apod.). Co se týče majetkových vztahů, areál zámeckého parku patří k zámku, který vlastní místní podnikatel, avšak letní kino patří městu, včetně koupaliště. Mezi radnicí a majitelem však prý fungují nadstandardní vztahy, a tak jsou pozemky pronajímány za symbolickou 1 Kč.

Slabou stránkou lokality (ostatně jako i jinde) je dopravní infrastruktura, která je i smrtícím aspektem pro průmyslový areál, a to kvůli tomu, že není napojen na žádný dálniční koridor. Ve vztahu k rozvoji oblasti je výstavba rychlostní silnice pozitivním přínosem. Problémy nastávají především v zimě při sebemenších kalamitách, což spouští investory do jisté míry odrazuje.

Ze služeb zde chybí například mlékárna. **Pracuje tu i hodně tradičních výrobců, kteří vyrábějí produkty ze dřeva, výrobky z vlny, avšak potenciál je opět nevyužitý. Tito lidé produkují v zásadě pro sebe, resp. nanejvýš své výrobky prezentují na místních hospodářských trzích a jarmarcích. Málokdy dochází k tomu, že by je distribuovali extenzivně do jiných oblastí ČR. Možná by existoval potenciál v tom, jak tyto osoby nějakým způsobem podpořit a vytvořit například sdružení, které by prodávalo své předměty přes e-shop apod.** Při případném vytvoření družstva tradičních výrobců si je však třeba uvědomit, že ve Slavičíně není nikdo, kdo by tyto neformální tradiční umělecké struktury sdružil a posunul je v expanzi na trh dál, čímž by se následně mohla vytvořit pracovní místa. Potenciál lze shledat v současném nevyužití tradičního řemesla, které v této chvíli aspiruje na svůj zánik, což by bylo pro region nenávratnou kulturní škodou.

Podpořit spolky a neziskový sektor

Seznam potenciálů
dle specializací

8 Seznam potenciálů dle specializací

Socialní geografie

1. Provozovatelé tradičních místních řemesel

Valašsko je tradiční oblastí s bohatou historií, na kterou se vážou i typické výrobky a potraviny. Mezi místní zajímavá řemesla patří: výroba mouky v původním mlýně ve Slopné, košíkářství Opálka v Křekově, výroba a prodej valašských košil a dlabaných výrobků ve Valašských Kloboukách, výroba štípaných holubiček (tradiční symbol Ducha svatého, věšel se v domech pro ochranu) Valašské Klobouky- jeden z nejvýznamnějších uměleckých řezbářů Zdeněk Matyáš z Val. Klobouků, výroba valašských krojů (p. Zádrapa Val. Klobouky), výroba pravých valašských papučí Val. Klobouky, výroba uměleckých předmětů ze dřeva (Martin Cigánek Val. Klobouky).

Návrh:

V okolí je jistě mnoho dalších tradičních řemesel, která by zasloužila větší pozornost. V rámci jejich podpory a zviditelnění by se mohl vybudovat „Dům řemesel“, kde by se mohli řemeslníci sejit, představit výrobky a prodávat je, pořádat semináře o jejich zpracování a znalosti tak předávat dál. Pokud by některý z řemeslníků chtěl svou výrobu rozšířit nebo jen předat znalosti, mohl by to být dobrý podnět pro sociální podnik.

Podpora tradičních řemesel

2. Dřevěnice

Zástavba města skrývá celou řadu zajímavých staveb, mezi které patří především původní roubené domy. Jejich současný stav je značně různorodý a souvisí s aktuálním využitím objektů. Některé stavby jsou však značně zchátralé a vyžadují citlivou rekonstrukci.

Návrh:

Najít finance na rekonstrukci historických staveb, jejich konzervaci a ideálně i zpřístupnění. Vzhledem k roztroušenosti po městě by bylo vhodné vytvořit kvalitního průvodce, který by obsahoval mapku a informace o dochovaných stavbách. I dílčí informace o původních majitelích, stáří domu, zajímavých konstrukčních detailech apod. mohou lákat další návštěvníky.

Rekonstrukce historicky cenných staveb

3. Venkovské usedlosti

Kromě cenných dřevěných staveb se v intravilánu nacházejí také kompletně zachovalé zděné usedlosti, včetně špýcharů, kolen a průjezdů stodol v zadní části parcely. Opět se vyskytují jak případy chátrajících domů, tak velmi kvalitně opravených staveb.

Návrh:

Viz výše, to samé co u dřevěnic – najít finance na rekonstrukci historických staveb, jejich konzervaci a ideálně i zpřístupnění. Vzhledem k roztroušenosti po městě by bylo vhodné vytvořit kvalitního průvodce, který by obsahoval mapku a informace o dochovaných stavbách.

4. Lučiny a sady – jihovýchod

Levobřeží Klobouckého potoka je pokryto systémem luk a sadů, což pravděpodobně do jisté míry koresponduje s původním využitím oblasti. Lze však původně předpokládat vyšší zastoupení oraných polností.

Návrh:

Bohužel je součástí soukromého pozemku a nepřístupné. Lze uvažovat o zpřístupnění. Zabránit šíření náletové vegetace a necitlivým zásahům do krajiny.

5. Plužiny a sady – jihozápad

Historizujícího ducha si udržela členitá, notně fragmentarizovaná krajina na jihozápadě, kde se mísí využití půdy jako sadu s pastvinou s původními drobnými, dnes zatravněnými políčky, které jsou odděleny výraznými terasami s ovocnými stromy. Na západě přecházejí přímo do lesního porostu, jinde jsou pak přítomna recentní rumišťe.

Návrh:

Viz výše – uvažovat o zpřístupnění. Zabránit šíření náletové vegetace a necitlivým zásahům do krajiny.

6. Zahrady s terasami

Podobu někdejších terasovitých zahrad dobře odráží současné zahrady v západní části obce. Zvláště v severní části obce zabíraly ovocné zahrady značnou plochu.

Návrh:

Ovocnářství (a produkce kořalek) může být obecně jedním z potenciálů obce. Zabránit tomu, aby se záhumenky měnily ve stavební parcely.

7. Nápisy v pískovci

Výchozy pískovcových skalek přitahují pozornost místních, kteří do nich ryjí své navštívenky.

Návrh:

Mezi recentními nápisy se mohou skrývat také starší rytiny. Bylo by vhodné postupné mapování těchto památek v okolí Klobouk.

8. Ruderální brownfield

Plocha v poloopuštěné továrně. Najdeme zde zbytky jehličnatého sadu s jedním smrkem a mohutným cypřiškem, při okrajích areálu mohutná populace křídlatky; část dodnes funguje jako extenzivní vrakoviště.

Návrh:

Potenciální skvělý park nebo podobná veřejná plocha, stěžejní je odstranění populace křídlatky a zachování velkého starého cypřišku.

9. Zaniklý jabloňový sad

Pod dnešním sídlištěm – sečené druhově chudé ovsíkové louky a zbytky starých sadů; několik pejskařských cestiček; překvapivě neužívaná, zapomenutá plocha.

Návrh:

Obnovení sadu, byl by to skvělý veřejný prostor – v současnosti je zbytečně hluchý.

10. Opuštěné meze

Meze zarostlé zčásti rozpadajícím se jabloňovým sadem, zčásti expandované duby – v ostrůvcích vznikajících doubravy; místy zbytky druhově bohatých ovsíkových luk nebo husté kopřivnaté křoví; částečně paseno kravami.

Návrh:

Ponechání v současném stavu, možná je ochrana kousků nejlépe vyvinutých doubrav před okusem dobyt看em – to by vedlo k „samotvorbě“ zajímavých, pestrých dubových remízků.

11. Fragment zaniklého švestko-jablečného sadu

Situovaný na hraně trati, celý je velmi zarostlý osikou a na okraji je lavička s ohništěm a výhledem na město. Na severní hraně zbytky bohatých, již však nesečených trávničků.

Návrh:

Obnovení sadu, pasení/sečení zanikajících pestrých trávničků.

12. Rokle s plochami lužních lesů

Na okraji s hlozím / růžovým křovím; centrální části luhů jsou však tupě osázeny smrkovými a borovými kulturami s bezovým eutrofním podrostem; při okrajích pestré sečené ovsíkové louky.

Návrh:

Obnova lužní krajiny – odstranění jehličnatých kultur, perfektní by byla stezka, aby se území zprůchodnilo, stačila by třeba jenom vysypat štěrkem nebo prosekat v kopřivách.

13. Koryto Brumovky

V současnosti vydlážděné, zahlobené a esteticky nijak lákavé a také plně invazní křídlatky – lze označit za zcela „mrtvý“ úsek toku.

Návrh:

Revitalizace toku, vytvoření atraktivního městského lužního parku...větší investice, která by ale byla vhodná z krajinného (ekologického) i estetického hlediska.

Obnova sadů a lužní krajiny

14. Roubenka u Gymnázia

Jedna z tradičních roubenek hned vedle opraveného gymnázia kousek od náměstí.

Návrh:

Oprava této stavby je opravdu nasnadě, jedná se o stavbu s pěknými konstrukčními detaily. Objekt je ve velmi špatném stavu – především fasáda do dvora.

15. Pravidelné trhy na náměstí v průchodu – Valašské Klobouky

Město pořádá a podporuje trhy na náměstí. Určilo prostory pro jejich pořádání, zbudovalo stánky a za symbolickou částku je pronajímá. Trhy mají tedy ve Valašských Kloboukách již poměrně zavedenou tradici a údajně jsou využívány nejen turisty ale i místními.

Návrh:

Tyto pravidelné trhy by mohly být ještě intenzivněji využívány než doposud. Je potřeba více propagovat jejich existenci a podporovat kvantitu stánků i kvalitu výrobků, které jsou pro návštěvníky města velkým lákadlem.

16. Brownfield – Brumovka – Československé armády

Industriální zóna, která se táhne od Jihu města podél říčky Brumovka až téměř do centra nebo spíše pod centrum. Jedná se o rozlehlé území, kde je rozmístěno několik průmyslových objektů, z nichž většina z nich je zřejmě nefunkční. Prostor zároveň velmi těsně sousedí s přírodní rezervací.

Návrh:

Místo s vysokým potenciálem (dostupnost náměstí i přírody) pro vznik nové bytové výstavby (v případě že by jí bylo potřeba) nebo i jakékoliv nové občanské stavby. Bylo by záhodno tento prostor považovat za jakousi městskou rezervu a přednostně počítat s jeho revitalizací a změnou funkce. Mohla by zde vyrůst i obecní kořenová čistíčka.

17. Komunitní kompostárna

V pásu mezi říčkou Brumovka a ulicí Brumovská se od jihu až téměř pod náměstí táhne industriální zóna. Domníváme se, že se jedná o dobře vymezené místo pro výstavbu s funkcí produkce. Nicméně většina objektů již není plně funkčních a některé z nich hledají nové alternativní využití, jedním z nich je třeba místní kompostárna. Pravděpodobně se nejedná o příliš výnosný podnikatelský záměr, ale rozhodně je přínosný, jak pro charakter místa, tak pro místní obyvatele. Projekt vznikl v roce 2012, stál přes 1 milion korun a byl z velké části financován Evropskou unií.

Návrh:

Udržet v chodu, případně rozšířit. Rozvážet kvalitní hnůj, a tím pádem i podporovat místní drobné zemědělce. Jednoduchá práce pro jednoho až dva nezaměstnané.

Revitalizace průmyslové zóny

9.

Případová studie – Spolek
JIŽNÍ VALAŠSKO a projekt
výstavby skanzenu ve
Valašských Kloboukách

Libor Čech

9 Případová studie – Spolek JIŽNÍ VALAŠSKO a projekt výstavby skanzenu ve Valašských Kloboukách

Cílem předkládané statě je seznámení širší veřejnosti a institucí s činnostmi a fungováním spolku Jižní Valašsko z Valašských Klobouků, který je jedním z velice aktivních dobrovolných neziskových subjektů v regionu a platí v lokálním prostředí za nesporného nositele kulturního, turistického, sociálního, ekonomického aj. potenciálu s vysokou přidanou hodnotou. Následující text by měl poodhalit odpovědi mimo jiné na otázky spojené s motivy vzniku a vizemi spolku, dále by měl poukázat na možnosti rozvoje v širším kontextu, které může samotná činnost spolku přímo i nepřímo generovat (např. vznik služeb, pracovních míst, rozvoje cestovního ruchu, vzniku infrastruktury), a souvislosti s místními potřebami a nedostatky (bariérami) v lokalitě. Studie má čtenáři představit toto sdružení jako příklad „dobré praxe“, které nejenže po všech stránkách bezvadně funguje, ale vyčnívá i aktivní činností svých členů včetně budoucího přínosu jejich aktivit nad jinými komunitními projekty v regionu.

Slovy předsedy spolku Miroslava Maňase je mimo jiné „jedním z cílů utvrdit místní lokální identitu. Máme v názvu valašské, město má v názvu valašské. To valašské musíme využít. Když tady přijede někdo z Čech na dovolenou, tak si třeba myslí, že tady lezeme ještě po stromech, že se tu rodí flašky slivovice na stromech apod. Chtěli jsme ukázat těm lidem, že Valašsko máme v krvi, že ho můžeme propagovat trochu líp než kostelem a památkami, že bychom to Valašsko posunuli o stupeň výš.“

Cíle spolku

Relativně nedávno vzniklý dobrovolný spolek (2012) Jižní Valašsko čítající okolo třiceti mladých nadšenců, většinou z řad vysokýchškolských studentů, má ambiciózní cíle a plány, které by mohl nějaký „nestálý“ jedinec na první pohled doslova asociovat s megalomanií, ne-li bláhovostí. Ve skutečnosti se však daří beze zbytku naplňovat veškeré cíle, což je především dílem obětavých členů, kteří vynakládají své vlastní finanční prostředky, volný čas i pracovní kapitál pro danou věc. Cílem tohoto neziskového subjektu je v obecné rovině udržovat lokální folklór, kulturu a tradice. Aktivity skupiny jsou vcelku různorodé a aspirují na poměrně široké cíle, které se týkají i pořádání společenských a kulturně vzdělávacích akcí, podpory vědecké, výzkumné, publikační, propagační i osvětové činnosti.

Konkrétním a primárním důvodem vzniku spolku je však podle předsedy **vybudování univerzálního živého valašského skanzenu ve Valašských Kloboukách**, který má být konkrétně situován na pozemku rozkládajícím se při výjezdu z města na pravé straně za Penny marketem směrem na Vsetín. Konkrétně se jedná o lokalitu Trhovisko.

Terminologické vymezení

Je nezbytné se v krátkosti pozastavit u toho, co je na tomto místě myšleno potenciálně problematickým termínem „valašský skanzen“. Jak bylo řečeno výše, termín „valašský“ – v tomto kontextu odkazující k jisté identitě, resp. identitární sounáležitosti – nese v sobě značnou příměs neurčitosti, nejednoznačnosti a jakožto abstraktní jev je velmi špatně uchopitelný. Co je však s ohledem na avizované téma projektového záměru výstavby „valašského skanzenu“ podstatnější, je samotné vymezení tohoto termínu ze strany spolku Jižní Valašsko. Interpretace členů spolku je nesena ve znamení snahy oprostit se od jakékoliv terminologické problematizace. Doktorand historie a zároveň zakladatel a předseda Jižního Valašska Miroslav Maňas sám uznává, že konkrétně vymezit Valašsko a pevně definovat valašskou identitu je v podstatě komplikovaným údělem. Jak uvádí, „...nelze Valašsko regionálně a geograficky stanovit, prostě se občas nějaká dědina přihlásí k Valašsku, občas nikoliv“, avšak vzápětí dodává, že „...je jednoduše Valachem ten, co se cítí být Valachem, ten, kdo je na toto označení hrdý.“ Dle tohoto zhodnocení je možno vysledovat zřejmý důraz spolku chápat tento aspekt především jakožto subjektivní kategorii založenou na individuální identifikaci s kulturně vymezeným společenstvím.

Co se týče termínu skanzen, je situace o něco méně zavádějící. Například Čerňanský jednoduše definuje skanzen lidové architektury „jako nově budované muzeum v přírodě, založené „na zelené louce“ ve vybrané lokalitě charakterizované vhodným přírodním prostředím, snadnou dopravní dostupností...muzeální způsob reprezentují nově založené skanzeny lidové architektury, snažící se představit zanikající lidovou architekturu určitého regionu především formou stavebních replik, nebo nepochybně vhodnější formou přemístění (transferu) ohro-

žených a zanikajících historických staveb.“¹² Poměrně trefné a pro účely této práce nosné se jeví též vymezení Štiky a Langera, podle kterých je muzeem lidové architektury (skanzenem) „...vědecká instituce, která odbornou formou interpretuje a uchovává lidovou kulturu formou specializované muzejní expozice ve volné přírodě. Má v sobě zahrnovat prostorové, časové, sociální, kulturní a přírodní souvislosti a podávat komplexní obraz lidové kultury.“¹³

Spolek Jižní Valašsko ve své interpretaci pojmu skanzen klade do popředí důraz na muzeum v přírodě, jehož hlavním charakteristickým rysem je, že se bude jednat o „živý organismus.“ Jak poukazuje Adam Vrána, jednatel spolku: „**Všichni chápou skanzen pouze jako nějaké domky, jako něco statického, místo, kde to nežije. My chceme naopak, aby to tam žilo, aby se tam vařila povidla, páčila slivovice, aby tam ti lidé ukazovali tradice, které zde na Valašsku existovaly, jak žili, hospodařili předci...ukázat tradiční život ve všech čtyřech ročních obdobích – od masopustu na jaře, přes Velikonoce, do žitky v létě až k různým hodům, zábavám, zabíjačkám apod. Jednoduše nabídnout ukázkou valašského života... Opravdu to tedy bude živé muzeum.**“ Předseda Maňas k tomuto dodává: „Lidé jednoduše uvidí živý komparz, který tam bude pracovat, např. řemeslníka, který bude šít papuče nebo tkát na stavu, bude mít oblečení té doby. Bude to jako by se návštěvník vrátil v čase o sto let zpět.“ Podstatný je taktéž důraz na techniku prováděných prací. V zásadě mají být všechny plánované roubené objekty stavěny pouze ručně a ve velké míře za použití technologických postupů té doby, kterou mají suplovat. To samé se týká i užitých materiálů. Příkladem je užití ovčí vlny jako izolačního materiálu namísto syntetického skelného vlákna apod.

12 ČERŇANSKÝ, Martin. Skanzen a muzeum lidové architektury v ČR. [online]. [cit. 2015-05-28]. Dostupný z: <http://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/muzea-skanzeny/skanzen-muzeum-akce.htm>

13 HEŘMANOVÁ, Eva. Muzeum lidové architektury v přírodě. [online]. Artslexikon, 2012-05-03, [cit. 2015-05-27]. Dostupný z: http://artslexikon.cz/index.php/Muzeum_lidov%C3%A9_architektury_v_p%C5%99%C3%ADrod%C4%9B

Jak vznikl nápad vybudovat skanzen

Původní idea vybudovat ve Valašských Kloboukách skanzen začala uzrávat v mysli současného předsedy spolku někdy kolem roku 2006. Silným impulsem těchto úmyslů byla absence výrazných lokálních turistických atrakcí a všeobecně možností turistického vyžití. Maňas připouští, že je tento region z hlediska cestovního ruchu velice atraktivní (přírodní bohatství, lázně apod.) Podle jeho argumentu je sice „region založený na přírodních krásách – jsou tu skály, chráněné louky, lesy, horské studánky, to vše je bezesporu krásné, ale dotyčný člověk, když sem přijede na návštěvu z Čech, Moravy, ze Slovenska, prostě odkudkoliv, tak se primárně pídí po hradech, zámcích, muzeích, ZOO a obdobných lákadlech, která zde chybí. Nejbližší se nachází vizovický zámek a brumovská zřícenina hradu, avšak Klobouky nic takového nenabízejí. Nejbližší skanzen se potom nachází až v Rožnově pod Radhoštěm, který je vzdálen cca 60 km a nemá proto pro Klobouky žádný význam.“ I tento fakt byl impulsem k nápadu založit ve městě tradiční valašský skanzen. Maňas vnuknutí této ideje vysvětluje následovně: „Od roku 2006–07 jsem pracoval v jedné hospodě (ve VK) a právě, jak mi sem jezdili turisti a ptali se, kde mohou jet na nějaký výlet, kde si to tady zpříjemnit, a přitom zde měli strávit celý týden, mně to furt šrotovalo v hlavě, že jim furt nenabízím Klobouky. Když jsem jim doporučil vzdálený skanzen v Rožnově (resp. brumovský hrad, vizovický zámek, Čertovy skály, Pulčinské skály, Ploštinu; krásnou, ale vzdálenou ZOO ve Zlíně; v Kloboukách pak maximálně rozhlednu – tam si každý vyjede autem a za půl hodiny je zpět; muzeum, které je věčně zavřené, kde je prehistorická expozice, která toho potenciálního návštěvníka příliš nezajímá), tak jsem si uvědomil, že je vyháním z valašskokloboučka – jižního Valašska. V tu chvíli jsem si kladl otázky typu: proč se zde nic nenachází? Proč se jim nemohu pochlubit, že zde máme něco krásného? Začal jsem tedy uvažovat nad tím, jak zde něco vybudovat. Uvědomil jsem si, že je potřeba turisty udržet zde, aby tu za prvé pustili nějakou tu kačku, za druhé, aby zdejší místní kraj ožil, aby se z toho nestalo město duchů, kdy zde zůstanou jen ti nejstarší a mladí odejdou pryč. Tak nějak v podstatě vznikl i ten záměr skanzenu, tedy díky tomu, že tady ve VK nic de facto není... Původně jsem chtěl

středověké městečko, nějaké středověké opevněné opidum. Chtěl jsem vybudovat vesnici z doby 14.–15. století, aby se tam vyřádili umělci kováři, aby tam šermovali rytíři atd. A tak jsem začal obcházet různá soukromá místa, chodil jsem na Městský úřad zjišťovat, které pozemky patří městu a lze je využít. Později mě přivedl na tu myšlenku valašského skanzenu pracovník klobouckého muzea, který tvrdil, že když už chci stavět vesnici, tak by to mělo být něco, co zde má nějakou kontinuitu, vzhledem k faktu, že se tady nenašly základy nějakých středověkých domů a nikdo neví, jak to tady vypadalo. Takže postupně jsem začal od toho hradiště upouštět a od roku 2007 jsem začal přemýšlet nad valašskou dědinou, trošku jsem začal pozorovat skanzen v Rožnově, jak to tam vypadá, protože ruku na srdce, to je náš velký vzor, vždycky byl a vždycky bude, jak v počtu budov, tak z kulturního hlediska... Začali jsme s městem vyjednávat o pozemku (na Trhovišti). První, co jsme museli udělat, bylo založit občanské sdružení, což se podařilo v polovině roku 2012, takže jsme již tudíž mohli jako právní subjekt vyjednávat s městem pozemek, který nám přikleplo koncem roku.“

Jak vzniká skanzen

Bývalé vedení radnice v té době sice příliš jejich plánu nevěřilo a pokládalo projekt za megalomanský, avšak i přesto jim poskytlo pozemek do výpůjčky na 10 let zdarma včetně opčního práva.

Skanzen a představa o podobě jeho fungování

Jak bylo řečeno výše, Jižní Valašsko plánuje, že by ve skanzenu vytvořilo starou vesnici plnou roubených budov. Dle členů spolku ještě není stanoven přesný počet stavení, avšak jejich současný plán počítá s cca patnácti objekty. **V první fázi, tj. během deseti let, se přitom počítá s výstavbou (resp. trans-**

ferem) přibližně deseti staveb. Ve druhém plánovaném období by potom mělo vzniknout dalších 5–6 budov. Předseda spolku se však dle své výpovědi do budoucna nebrání určité eventualitě rozšíření současných plánů na více objektů. Vše je však závislé na možnosti skoupení okolních luk kolem stávajícího pozemku skanzenu. Navíc plánovaný horizont výstavby je zatím otevřenou záležitostí, jelikož primárně závisí na finančních prostředcích a taktéž ochotě a času samotných pracovníků.

Důležité je též zmínit skutečnost, že proces budování skanzenu členové zarytě podřizují nutnosti postupovat v souladu s přírodou. Filozofie je nastavena tak, že je kladen důraz nejen na zachování krajiny a jejích přírodních krás, ale i na její tvorbu, ještě předtím, než vznikne samotný zastavený prostor v areálu skanzenu. Maňas tuto myšlenku vysvětluje následovně: „Vysadili jsme zhruba 100 ovocných stromů. Krásné v tom je to, že tvoříme krajinu a do ní zapasováváme tohle (myšl. historické objekty skanzenu, pozn. autora), protože v současné době se to dělá právě naopak. Jinde už na to přicházejí taky, třeba v Rakousku, kde prvně zasadí stromy nebo vytvoří krajinu, a do toho zapasují budovu. My jsme si vysadili stromy, to znamená, že začnou plodit za nějakých 10 roků, s tím že už některé budovy budou hotové a může to návazně sloužit naší věci. Je nemyšlitelné, abychom postavili skanzen a teprve pak vysazovali stromy, to je blbost. Nyní máme krásný genofond s několika desítkami druhů, i netradiční ovoce, které vymizelo – bude sušárna na ovoce, vše se zužitkuje.“

V budoucnu by chtělo Jižní Valašsko vytvořit v areálu jakési zázemí pro řemeslníky. Počítá se tedy mimo jiné s navázáním na tradice, zvyky a vše co souvisí s folklorem a historií. **V praxi to má vypadat tak, že pokud by sdružení našlo například nějakého řemeslníka či výrobce tradičních produktů, který umí šít papuče nebo plést košíky apod., tak by tam mohl klidně zůstat pracovat. Dotyčný by prezentoval lidem své řemeslo, měl by tam své zázemí s dílnou apod. V každé chaloupce by pak mělo být představováno jiné řemeslo. Návštěvníci skanzenu by se tak chodili podívat například k papučáři, soukeníkovi, řezníkovi, hospodáři, který bude chovat zvířata, mohli by si nasušit koření, ovoce v místní sušárně, budou se tam taktéž péct koláče, frgále, dělat tradiční valašské pochoutky, jakými jsou bezesporu kyselica či žinčica.** Jeden z počínů, který se plánuje, je i výstavba prosklené pálenice, kde by návštěvníci měli možnost vidět celkový proces pálení od trnek až po zkapalnění. Předkladatelé projektu přitom mají takovou představu, že by při prohlídkách byly prováděny ochutnávky. Asi nejvíce vystihující pro pochopení představ spolku jsou slova proponenta projektu Maňase: „My je (myšl. turisty) jednoduše tady prostě chceme na ten den zdržet. Aby si tam ochutnali místní specialitu, vyfoťili se s ovce, půjčili si valašský kroj. Chceme půjčovat kroje, které si návštěvník může obléct a hodinku se procházet po skanzenu. Na hradech a zámcích také půjčují historické kostýmy. Turisté jsou schopni zaplatit cokoliv, protože takovou možnost jinak nemají, pro ně je to úžasný zážitek, jakási poptávka doby...Turista si v obci může zamknout kolo, projde si skanzen, ochutná něco, sedne si do tradiční hospody, dá si tradiční pivo, pálenici, medovinu, frgály, kyselicu, halušky. To vše je v konečném souhrnu jak pro oko, tak pro žaludek dobré – má to tisíce využití, můžeš si zkusit sekat kosou, vidět výrobu sýrů, včelí produkty...nadto chceme náš skanzen udělat i v rámci nějakých workshopů.“

Výše zmíněné aspekty související s fungováním skanzenu jsou jasným důkazem toho, že toto vše sebou nese další přidanou hodnotu významnou pro rozvoj lokality – snahu oživit regionální kuchyni či vyzdvihnout tradičních místních produktů.

Současný stav

Pokud se podíváme na současný stav prací a jednotlivých úkonů ve skanzenu, jdou všechny vytyčené cíle naplňovat rychleji, než se předpokládalo. Předseda udal, že jako první objekt postavený ve skanzenu byla studna, která byla umístěna do areálu 21. 3. 2014. Toto datum je od té doby pokládáno jako datum založení skanzenu. Netrvalo dlouho a členové se činili na stavbě druhé budovy. Jednalo se o salaš pro ovce, která byla během dobrovolných brigád postavena na jiném místě, poté rozebrána, převezena do skanzenu a tam následně opětovně sestavena na místě bývalé černé skládky v horní části pozemku. Tuto stavbu následuje v současnosti práce na tradiční valašské kapliče. Vše je odvislé na práci, na lidech, financích a materiálu. Po dokončení této stavby jsou již nyní známy další konkrétní kroky přetváření skanzenu. Spolek má přislíbeno několik dřevěnic, které budou rozmontovány a převezeny na Trhovisko, například chalupu z Lipiny, sušárnu na ovoce z Vlachovy Lhoty či včelín ze Sidonie.

Skanzen jako potenciál pro místní rozvoj

V popisovaném projektu lze spatřovat dva zřetelné ambivalentní, leč nutně reciproční a neodmyslitelné aspekty – jednak určitou **záchrannou vizi či ideu (tzn. snahu uchovat a posílit lokální tradiční kulturu), jednak určité naplnění podnikatelského záměru, ve který by se toto nemalé dílo v případě úspěšné realizace mohlo přeměnit.** Ze strany Jižního Valašska jde o naplnění prvního hlediska, tedy zadostiučinění z realizace cílů propagovat region, pomoci rozvoji turismu, a povzbuzení valašského ducha prostřednictvím oživení tradic a připomínání lokálního tradičního kulturního dědictví apod.

Na druhou stranu podnikatelské možnosti lze shledat také u řemeslníků, kteří by potenciálně provozovali živnost ve skanzenu. Spolek dotyčnému tradičnímu košíkáři, papučáři apod. nabídne prostory/dílnu, kde si na základě své činnosti bude moci své produkty vyrobit a následně prodat. Vše už bude záležet na jeho zručnosti a podnikatelských schopnostech. **Filozofie Jižního Valašska je tedy**

v tomto duchu prostá. Vytvořit jakousi symbiózu, resp. koexistenci mezi spolkem chránícím hmotnou i nehmotnou valašskou kulturu a podnikateli – řemeslníky, přičemž zde neexistuje naléhavá aspirace, aby tam byla přítomna všechna řemesla. Jednoduše řečeno, řemeslník vydělá a spolek bude mít radost, že tam přitáhl turisty, což je esenciálním způsobem či strategií propagace.

Valašská kultura a řemesla

Je potřeba si uvědomit, že projekt skanzenu může v budoucnu generovat množství potenciálů, které by mohly pozdvihnout místní ekonomický rozvoj. V návaznosti na zvyšující se turistický ruch vznikne zajisté poptávka turistů po službách všeho druhu. **Vytvoření skanzenu by tak mohlo být odrazovým můstkem pro nové podnikatelské záměry (vznik hotelu, penzionu, restaurací, hospod, obchodů se suvenýry či krámků s jiným sortimentem apod.).** Předseda se v této věci vyjadřuje: „Místnímu okolí by to pomohlo jednak propagací a taktéž ekonomicky. Každý turista, který tu nechá nějakou kačku, je přínosem pro město. Jeho přítomnost obohatí místního podnikatele, ten to vrátí městu na daních, a když tu budou stovky turistů, kteří projeví zájem tu přenocovat, poobědvat apod., tak je to další impuls pro podnikavé lidi zde něco vybudovat.“ Kolem skanzenu navíc povede nová cyklostezka¹⁴, která by do areálu mohla přivést taktéž turisty.

¹⁴ Na tomto místě je myšlena páteřní cyklostezka Bečva - Vlára - Váh, která povede z Ústí u Vsetína, přes obce Hornolidečska, Valašské Klobouky a Brumov-Bylnici až ke slovenské obci Nemšová, na soutoku Vlára a Váhu.

V souladu s krajinou a přírodou

Strategie propagace a financování aktivit spojených s výstavbou

Určitou bariérou, která se před spolkem Jižní Valašsko jakožto neziskovým subjektem tyčí, je financování projektu. **Všichni zainteresovaní členové fungují ve vztahu k projektu na dobrovolné bázi a jedná se většinou o vysokoškolské studenty se značně omezenými příjmy, tzn., většinu potřebných náležitostí sponzorují ze svého (např. z členských příspěvků) nebo ze sponzorských darů.** Samotná úspěšnost získávání finančních zdrojů je v zásadě přímo úměrná strategii propagace skanzenu a vůbec činnosti spolku. Proto je nezbytné popsat, jakým způsobem Jižní Valašsko postupuje při šíření povědomí o svých aktivitách mezi lidmi.

Dobrovolná činnost a sponzoři

Spolek využívá všech přístupných mediálních prostředků, aby se mohl zviditelnit a vyslat valaškoklobouckým rezidentům informaci o svém působení a plánech. Píše do regionálního periodika Valaškoklobouckého zpravodaje. Občas se článek objeví i v denících s větší působností, a to především ve chvílích, kdy pořádají nějakou větší událost, např. když členové spolku stěhovali salaš, měli možnost mluvit do Zlínského deníku. Poměrně často se o nich píše i ve Valašském deníku nebo v Mladé frontě. Na internetu spolek ke své propagaci využívá taktéž sociálních sítí. Prostřednictvím Facebooku tak například rozesílá oznámenky o různých akcích, které členové spolku pořádají, pozvánky a informace o brigádách nebo fotografické přílohy (viz <https://www.facebook.com/jizval>). Mají též vytvořené vlastní webové stránky, které však nejsou podle Maňase ještě úplně dokončené. Čtenář, kterého by projekt zajímal více, nebo potenciálního donora finančních prostředků, který by chtěl na skanzen přispět či pomoci jiným způsobem, může nahlédnout na jejich stránky na adrese: <http://www.skanzen-jizni-valassko.cz>. O tom, že propagace či reklama v médiích jsou do jisté míry efektivními pro-

středky, jak získat nějakou formu podpory, není pochyb. Jak například předseda poukázal, že: „Bylo to napsané v novinách, když jsme stěhovali salaš, a skutečně se nám nedávno ozval jeden pán z Brumova, který vlastní firmu na izolaci z ovčí vlny a říká, že by nám chtěl dát sponzorský dar na další budovu. Dohodli jsme se, že ten izolační materiál použijeme na tu kapličku, co stavíme teď. Obě strany byly spokojeny. On byl velice rád a my také. Tak to prostě funguje, my uděláme nějaký projekt, budovu a kdo chce, může se přidat, ať už pracovně nebo materiálně nebo třeba přispět nějakou tou kačkou.“ Nebo taktéž „...několik lidí se nám ozvalo, že mají na svém pozemku stavbu, kterou chtějí shodit, že tam třeba chtějí postavit nový dům. To je třeba příklad té lipinské chalupy. Někomu to zavází na pozemku, někdo má na pozemku dřevěnici a nemá k tomu žádný citový vztah. My v takovém případě nastražíme uši, jedeme se tam podívat, řekneme si, že je to pro nás zajímavé a zahrneme to do našeho projekčního plánu a můžeme tak počítat s konkrétní budovou. Na dalších deset let máme nachystané budovy od konkrétních lidí. Výhledový plán je sice dvacet let, ale na těch dalších deset let máme konkrétní podobu. Takto funguje i naše sbírková činnost, protože nám lidé nabízejí třeba věci, co najdou na půdě, ve stodole (ať jsou to mlátičky, staré hrnce, kolovrátky). Děláme vlastně i inventář. Je s tím teď velká práce a nesnáž, jelikož to nemáme kam dávat, nemáme žádnou nafukovací stodolu, garáž ani hangár, kde bychom to uskladnili. Naše možnosti jsou omezené, co se týká uskladnění, ale bude to lepší někam nastrkat, než to spálit, protože ti lidé, kteří to nepotřebují, tak kolikrát vyhodí vzácné kusy.“

Klobúčká odezva... aneb věčný boj s maloměšťáckým konzervatismem?

Část místních lidí ve vztahu k informaci o budování skanzenu v Kloboukách hovoří o megalomanství, fantasknosti až nereálnosti. Z tohoto pohledu existují podle slov Maňase **tři názorové proudy, kdy první pokládá skanzen za výborný nápad a fandí mu. Do druhé skupiny spadají ti, kteří o tomto díle hovoří jako o zbytečnosti a nepřejí jim to.** Předseda říká, že někomu se to zdá zbytečné třeba proto, že to souvisí s historií a přírodou, kdy to někdo nemusí mít rád. Má třeba naopak rád technický pokrok, moderní auta apod. a skanzen mu nepřijde na chuť. Jiní lidé zase argumentují, že je zde skanzen v Rožnově, a že skanzen v Kloboukách je něco navíc, co nemá smysl. **V tomto ohledu hovoří šéf sdružení o jakési místní mentalitě, která je výjimečně „klobúčká“, nazývá jí doslova „klobúčkou papučářskou povahou“.** Lidé tu prý vedou konzervativní způsob života, a proto místním říkají „papučáři“. Nikoliv z toho titulu, že v minulosti šili papuče, ale protože papučář si sedne k verpánku a nic jiného ho v okolí nezajímá, co se kolem něj děje. Výpověď předsedy to jenom potvrzuje. „...Pak nás začali udávat, že kácíme (v době kultivace pozemku, vysekávání náletových dřevin a plevele, pozn. autora), jestli na to máme povolení. To je taková ta dobrosrdečná klobúčká povaha, že když se něco děje, tak se to musí ještě někde náležitě prověřit...“

A konečně do třetí skupiny můžeme zařadit ty osoby, které by projekt uvítaly, ale z počátku mu nevěřily a byly dosti skeptické. Nyní však tito lidé vidí, co zde spolek za dva roky vybudoval, a postupem času ve svých názorech otáčejí. To se mimo jiné týká i lidí, kteří nemají potřebné informace, a myslí si, že je tato „megalomanie“ financována z městského rozpočtu. Jistý muž, který se představil jako „starší člověk se zdravým rozumem“, například zaslal na město dotaz, proč město neustále mluví o skanzenu, koho tam zajímá nějaká louka se studnou a proč město takto plýtvá. Uváděl tam kupříkladu, jestli by nebylo lepší, aby se zde vystavěla rychlostní silnice (myšleno zřejmě diskutovanou R49). Místostarosta na toto reagoval tak, že toto není akce města, ale aktivity občanského sdružení, což je v zásadě nezpochybnitelný fakt. Předseda spolku ve vztahu k tomuto

zastává následující názor: „Problémem je řada závistivců, kteří tě otráví jenom řečmi. Řeknou, že skanzen není potřeba. Historie, skanzen, to vše je tady zbytečné, jedná se jenom o plýtvání penězi. Tito lidé mají úžasně zkreslené informace, že nám město dává statisíce, a že si žijeme jako prasata v žitě. Ty, co můžeš chodit za holkama nebo chodit po hospodách, tak budeš skanzen, budeš něco pro město, a ještě tě nějaký blb nařkne, že se obohacuje.“ U těchto jedinců prý nepomáhá ani osvětová či propagační činnost. Podle názoru Maňase je to tak, že i když tito jedinci dostanou informace, nikdy je nepřijmou. „Můžeš napsat, že si to financujeme sami a stejně si každý vytvoří vlastní verzi, kterou si posvětit za pravdu. Jednoduše, propagační činnost existuje a je to na tobě, buď si ji přečteš, nebo ne. Já nebudu každému nosit letáčky do schránky, jak to s námi je. Za prvé nemám důvod se od něčeho očistit a ani potřebu komukoliv cokoliv vysvětlovat...proč taky? Takový člověk, který kritizuje, nám stejně nikdy nepůjde pomoci a ani nijak nepřispěje. Stejně si bude do smrti myslet to, co chce.“

Vztah k místu a jeho podoby

Na základě rozhovorů s obyvateli Valašských Klobouk se výzkumník setkal taktéž s více pragmatickými názory vycházejícími z přesvědčení, že je jednoduše skanzen v dnešní době příliš velké sousto a nestojí příliš na dobrém podnikatelském záměru. Podle této sorty lidí záměr postavit tento soubor budov narazí na neřešitelný problém, včetně nemožnosti dostat tam tradičními metodami řemeslníky, aby si skanzen částečně na sebe vydělal. Tou pravou cestou je dle jejich názorů spíše vyhledávat zdroje, které se nacházejí přímo na místě, tzn., že „...tady je na místě stará chalupa a v ní jsou lidé, kteří dělají tradici (takto nějak funguje například Mikulášský jarmek, tedy najít budovy, které jsou dostupné a naplnit je životem)“.

Členové spolku

Název spolku by mohl v mnoha lidech evokovat představu, že členskou základnu musejí nutně tvořit lidé žijící v regionu, cítící sounáležitost s „valaštvím“ a jeho etnokulturními atributy. Tato představa je však mylná. **Název Jižní Valašsko má dle vyjádření předsedy znamenat, že pro jižní Valašsko chtějí něco udělat a nikoliv, že členové musejí být z jižního Valašska.** Podle něho je z cca 30 členů kolem deseti lidí z Ostravy. V praxi to tedy vypadá tak, že když Ostraváci či členové odjinud neprijedou na brigádu, tak aspoň zaplatí členský příspěvek. Obtíže se v tomto ohledu nacházejí spíše ve chvíli, kdy je potřeba skloubit časy dobrovolných brigád členů z Klobouk a členů odjinud. V zásadě se tedy jedná o nadregionální projekt.

Co se týče strategie nábory členů, Maňas udal, že první dva roky rekrutovali do svých řad nové osoby, aby měli nějaké to základní členské zázemí, ale postupem času došli k závěru, že není dobré do členství někoho nutit, pokud tu myšlenku skanzenu sám od sebe vnitřně necítí a neprijde se sám zeptat na podmínky. Členství v tuto chvíli berou tak, že by mělo být za zásluhy a jako výsada, čest toho dotyčného člověka a nikoliv z donucení. V podstatě se chtějí vyhnout tomu, aby měli sto členů, z nichž by jich na brigádách pracovalo pouhých pět. V této věci předseda s mírným úsměvem dodává, že je členů vždy více než pracovníků na dobrovolných brigádách, na kterých je vždy tak nejvýše jedna pětina. *„Dneska je člověk tak pasivní a líný, že nejenom, že nemůže přijít pomoci, ale ani neprijde zaplatit příspěvek, a my ho pak zbytečně uháníme, aby za dva roky konečně zaplatil ty dvě stovky. Za prvé na to nemáme čas a za druhé je to pod naši úroveň, abychom dospělého člověka uháněli, aby si odpustil čtyři pět piv. My se nechceme těmto činnostem věnovat proto, abychom ještě lanařili lidi. Kdo se o nás dozví a komu je to blízké, tak řekne: „Kluci, já bych chtěl být členem“. Pokud zaplatí příspěvek a chodí na brigády, tak z naší strany nemám žádný problém. Samozřejmě musíme zjistit, o koho se jedná, nebudeme si tam přeci brát nějakého kriminálního, někoho, kdo by nám tam pak sebral nářadí.“*

Potenciál vytváření pracovních příležitostí do budoucna

Potenciál ve vztahu k možnosti vytvoření konkrétních pracovních míst lze v této době u spolku Jižní Valašsko shledávat především v kontextu výstavby a následného fungování prvních hospodářských budov (v této chvíli salaše), či údržby a drobných prací v objektu. Jak již bylo avizováno výše, Jižní Valašsko je subjektem lidí, u jejichž ambiciózní činnosti lze potenciál ke generování pracovních příležitostí bez problémů najít. Problém tkví v samotné podstatě věci – tedy, že se jedná o dobrovolný spolek, který je v zásadě v tuto chvíli plně závislý na darech nebo členských příspěvcích. Nelze tak ze začátku hovořit o samofinancovatelných pracovních příležitostech, kdy nebude generován žádný zisk. Z tohoto podtextu mohou vznikat pracovní místa jen za situace, kdy bude poskytnuta nějaká dotace na zaměstnance, např. v podobě SÚPM z nějakého projektu (např. jako je současný projekt p. o. MPSV Fondu dalšího vzdělávání – Pracovní návyky). Do budoucna lze však předpokládat, že se možnost samofinancovatelnosti najde, a to z toho důvodu, že v rámci objektu budou probíhat takové činnosti, které budou vytvářet zisk. Tím jsou na mysli především výše avizované aktivity řemeslníků působících ve skanzenu související s výrobou tradičního zboží (košíky, papuče, sukno aj.) nebo kulinářských tovarů (od žinčice, kyselice, přes výrobu sýrů, mléka až ke slivovici). Samozřejmě to vše v návaznosti na služby, které jsou s tím asociovány, tedy například průvodcovství, přednášky a prezentace, ukázky tradiční řemeslné výroby nebo hotelnictví.

10.

Členové výzkumného
týmu a kontakty

10 Členové výzkumného týmu a kontakty

Martina Lískovcová – sociální geografie

Libor Čech – sociální antropologie

Jan Albert Šturma – přírodní vědy (geobotanika)

David Novák, Petr Meduna – historické vědy a archeologie

Filip Kosek, Ondřej Císler – architektura a urbanismus

www.pracovnavyky.cz

www.fdu.mpsv.cz

**Možnosti rozvoje území – Základní mezioborová studie
pro Zlínský kraj, Valašské Klobouky, Slavičín, Horní Lideč**

Fotografie – **David Novák**

Editace a zpracování textu – **Marie Heřmanová**

Grafická úprava – **Zuzana Dvorská, *www.mertli.cz***

Vydal: Fond dalšího vzdělávání, Na Maninách 7, 170 00 Praha 7
Praha, 2015

Fond
Dalšího
Vzdělávání

příspěvková organizace MPSV